

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ»**

(6-7 вересня 2019 року)

Київ
2019

УДК 378.4:37.01(477)(063)
Т33

**Теоретичні та практичні аспекти розвитку педагогічної освіти
Т33 в Україні.** Матеріали науково-практичної конференції (м. Київ,
6-7 вересня 2019 р.). – Херсон: Видавництво «Молодий вчений»,
2019. – 104 с.
ISBN 978-617-7640-64-5

У збірнику представлені матеріали науково-практичної конференції «Теоретичні та практичні аспекти розвитку педагогічної освіти в Україні». Розглядаються загальні питання педагогіки та історії педагогіки, теорії та методики навчання, теорії і методики професійної освіти та інше.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться педагогічною наукою, а також для широкого кола читачів.

УДК 378.4:37.01(477)(063)

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Волотівська І.І.	
ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УКРАЇНІ	6
Зонов Б.С.	
ПЕДАГОГІЧНИЙ КОУЧИНГ ЯК УМОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	9
Літінська О.П.	
ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	12
Савків Т.В.	
ЗНАЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ В ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОМУ АНАЛІЗІ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	15

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Гонтар Д.А.	
РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ, ПРАВознавства І ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ З ОПОРОЮ НА ІНТЕГРАЦІЙНІ ЗВ'ЯЗКИ ПІД ЧАС РОБОТИ ІЗ ДЖЕРЕЛАМИ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПОСТАНОВКИ ПИТАНЬ ПРОБЛЕМНОГО ХАРАКТЕРУ	20
Zhuk Kh.-M.R.	
GENERAL OVERVIEW OF THE INTEGRATED-SKILL APPROACH.....	24
Кошкіна О.Ф.	
МЕТОД SMART-ПРОЕКТІВ ЯК ЧАСТИНА ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ (ІЗ ВЛАСНОГО ДОСВІДУ РОБОТИ).....	28
Левицька А.А.	
ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ФОНІКСІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ЧИТАННЮ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	32
Мохнач І.Б.	
ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	37
Пижівська Т.В., Брезицька Н.В.	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ У НЕМОВНИХ ВНЗ.....	41
Троцюк М.В.	
ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК АУДІОВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	44

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Двіжона В.М.	
КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЮЧА РОБОТА З ПРОФІЛАКТИКИ ДИСКАЛЬКУЛІЇ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	49
Суховієнко Н.А.	
СТАН І ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	53

Цимбал-Слатвінська С.В.

ЦІЛЕСПРЯМОВАНЕ ВКЛЮЧЕННЯ СТУДЕНТІВ У ПРАКТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ІЗ ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ.....	57
--	----

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Аніщенко В.О., Шмельова Р.І.

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДІЮЧИХ ОФІЦЕРІВ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	62
---	----

Загородня А.А.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ СУПРОВІД ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ НУШ	66
---	----

Кузякова Ю.С.

ІНОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ В ЮРИДИЧНІЙ ОСВІТІ.....	69
---	----

Микитів О.М.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОГРАФІКИ ЯК ЗАСОБУ ВІЗУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ХОДІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ.....	74
--	----

Мірошниченко В.М.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГУМАНІТАРНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	77
--	----

Парій С.Б.

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ НА СВІТОВОМУ ОСВІТНЬОМУ РИНКУ	81
---	----

Пікас О.Б.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ФТИЗИАТРІЇ У НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ.....	84
---	----

Садовенко С.Г.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ ТА РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТЕХНІЧНИХ КОЛЕДЖІВ.....	87
--	----

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Богданов Є.П.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИМ ЦЕНТРОМ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	92
--	----

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Кондратова М.В.

ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЗМІСТУ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ	96
---	----

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Чорноус О.В.

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ І РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ

УЧНІВ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ..... 100

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Волотівська І.І.

аспірант,

Житомирський державний університет

імені Івана Франка

ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УКРАЇНІ

На початку 2000-х років в Україні починають ініціюватися самостійні, а не залежні від центрів у Москві чи Ленінграді, пошуки змісту фахової підготовки вчителя ІМ. Розробляються національні програми і підручники, побудовані на комунікативному та міжкультурному підходах до вивчення іноземної мови.

Аналізуючи проект програми з англійської мови для університетів з чотирьохрічним курсом навчання, розроблений С. Ніколаєвою та М. Соловей у 1999 р., відмічаємо її відповідність тогочасним досягненням лінгвістики та методики та комунікативне спрямування. Метою нової програми є формування компетентного та професійного вчителя англійської мови з вільним володінням мовою [4, с. 1]. Робиться акцент на соціокультурній компетенції, що пронизує наскрізь усі чотири роки підготовки бакалаврів. Програма складається з трьох взаємопов'язаних складових: зміст, методика та оцінювання (детально описані завдання, зразки тестів). Передбачається широке використання автентичних підручників зарубіжних видавництв. Укладачами програми враховані рекомендації Комітету з питань освіти при Раді Європи щодо рівнів володіння іншомовним мовленням [4].

У цей час процес фахової іншомовної освіти у вищих навчальних закладах, що готували вчителів іноземної мови, почав орієнтуватися на новий – компетентнісний – підхід у навчанні іноземної мови з переорієнтацією навчального процесу на формування в студентів мовних, комунікативних, дискурсивних, соціокультурних,

комунікативно-методичних компетенцій. Його реалізація у навчанні іншомовної комунікації передбачала функціонально адекватне оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності та вдосконалення здатності й готовності до творчого застосування мовних засобів, умілого використання мовного етикету й невербальних засобів комунікації.

У зв'язку із запровадженням компетентнісного освітнього підходу звернемо увагу на його історичні витoki. Термін «компетенція» був введений у 1965 році американським лінгвістом Н. Хомським. Автор виділив поняття «мовна компетенція», яке розглядав як «здатність особистості, яка необхідна їй для здійснення будь-якої діяльності». Дослідник диференціює поняття мовної та мовленнєвої компетенції, стверджуючи, що мовна компетенція є джерелом розвитку мовленнєвої, когнітивної, соціолінгвістичної та культурологічної [6]. Послідовник Н. Хомського Д. Хаймс розширив обсяги поняття, стверджуючи, що компетенція – це «не лише володіння граматикою й складом мови, а й знання, вміння, ситуації, в яких відбувається мовленнєвий акт» [7]. У вітчизняній педагогіці терміни «компетентність», «компетенція» почали використовуватись з 80-х років ХХ століття.

Відповідно до рекомендацій Європейської Ради з мовної освіти, опублікованих у 2003 р. [2], основною компетентністю на заняттях іноземної мови є комунікативна компетентність, тому що вона забезпечує набуття студентами вміння обговорювати проблеми, доводити власну позицію, формувати власний погляд, розвивати критичне та креативне мислення й адаптуватися у мовному середовищі. Комунікативна компетентність розглядається більшістю дослідників-методистів як здатність сприймати мову чи породжувати її. Її формування в аспекті прагматики мови відбувається шляхом осмислення й засвоєння окремих концепцій і схем в практиці побудови переконливої мови. Українські дослідники зазначають, що комунікативна компетентність – це здатність до спілкування з метою обміну інформацією, здатність користуватися мовою незалежно від професійної ситуації [5].

Комунікативна компетентність у фаховій мові полягає в побудові й оформленні будь-якого висловлювання таким чином, щоб воно мало максимально ефективний мовний вплив на того, хто навчається, його розум, емоції, спонукало його до активної діяльності. Такий підхід дає

змогу наблизити вирішення деяких практичних завдань навчання вільного іншомовного висловлювання, зокрема: виявити і позначити раціональні схеми й моделі комунікації, дати конкретні рекомендації щодо їх оформлення, рекомендувати деякі мовні засоби реалізації комунікативних установок для досягнення очікуваного прагматичного ефекту [3, с. 84–88].

Дослідниця комунікативних методів викладання англійської мови Л. Биркун вважає, що студент-філолог повинен не лише здобувати знання іноземної мови, а й розвивати вміння та навички застосування цих знань для реалізації реальних комунікативних ситуацій [1, с. 7]. Важливою стає здатність налагоджувати контакти з іншими людьми для здійснення ефективної та переконливої комунікації.

Компетентнісний підхід успішно застосовується в розглянутий період для вирішення конкретних завдань в процесі фахової підготовки вчителя іноземної мови при формуванні вмінь на рівні мовної та комунікативної компетенцій.

Список використаних джерел:

1. Биркун Л.В. Комунікативні методи та матеріали для викладання англійської мови / Л.В. Биркун, В.В. Мошков // Ознайомлювальна брошура для українських учителів англійської мови. – К.: Знання, 1998. – 48 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання [наук. ред. укр. видання д-р пед наук, проф. С.Ю. Ніколаєва]. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Озеров Г.В. Использование логико-смысловых схем и языковых опор при обучении свободным аргументированным высказываниям в дискуссиях / Г.В. Озеров // Иностранные языки в школе. – 1989. – № 1. – С. 84–88.
4. Програма з англійської мови для університетів / інститутів С 95 (чотирирічний курс навчання): Проект / Колектив авт.: С.Ю. Ніколаєва, М.І. Соловей (керівники), Ю.В. Головач та ін.; Київ. держ. лінгв. ун-т та ін. – К.: Координ.-інформ. центр «Злагода», 1999. – 186 с. – англ.
5. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посібник / Колектив авторів за ред. М. Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2003. – 149 с.
6. Хомский Н. Аспекты теории синтаксиса / Н. Хомский. – М.: изд-во Московс. университета, 1972 (англ. 1965). – 122 с.
7. Hymes D.H. Essays in the history of linguistic anthropology / D.H. Hymes. – Amsterdam, Philadelphia: Benjamins, 1983. – 441 p.

Зонов Б.С.
аспірант,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОУЧИНГ ЯК УМОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У ХХІ столітті основним джерелом конкурентних переваг майже у всіх галузях економіки і підприємствах є розвиток людського потенціалу, тому в умовах значних технологічних змін і динамічної конкуренції основним ресурсом підвищення конкурентоспроможності стає інтелектуальний капітал і ефективне управління ним як сукупністю інтелектуальних ресурсів, дозволяє активізувати процеси виробництва, використання знань всередині фірми і прискорює їх інноваційну діяльність. Дослідженням коучингу як нового стилю управління займаються такі вчені як У.Т. Голві, Дж. Гилфорд, М. Дауні, М. Еріксон, М. Ландсберг, Т.Дж. Леонард, Дж. Уїтмор, Л. Терстон, Н. Томашек [4].

Коучинг – це вчення, що виникло на перетині психології, менеджменту, філософії, логіки і життєвого досвіду; процес, спрямований на досягнення цілей у різних сферах життя. Однак однозначного трактування коучингу немає, наприклад, У. Голві [1] визначає його як мистецтво створення (за допомогою співбесід і поведінки) середовища, що забезпечує рух людини до певної мети, так щоб воно приносило задоволення; П. Вріца [2] – мистецтво сприяти розвитку інших людей.

Ефективною технологією науково-методичного супроводу є *педагогічний коучинг* як система андрагогічних, акме-синергетичних принципів і прийомів, що сприяють розвитку потенціалу особистості та групи студентів, а також забезпечують максимальне розкриття та ефективну реалізацію цього потенціалу. Педагогічний коучинг передбачає системність, вертикальну і горизонтальну цілісність освітнього процесу; інтеграцію формальної, неформальної та інформальної освіти; урахування змісту навчальних потреб студента тощо. В основі педагогічного коучингу покладено ідею про те, що кожна

особистість неповторна, відрізняється власними потребами, цілями, інтересами, мотивами.

Коучинг – метод консультування і навчання, спрямований на пошук рішення разом зі студентом. Коучинг забезпечує створення системної ясності в усвідомленні цілей студента, так що студент розуміє свою поточну мету, її пов'язаність з іншими довготривалими цілями і кроки по її досягненню [5]. Процес коучингу проходить ряд етапів: визначення цілей і завдань проведення коучингу; виявлення потенційних можливостей співробітників (індивідуальна і колективна діагностика, сильні і слабкі сторони); розробка стратегії управління для досягнення конкретної мети і поставленого завдання; коуч активізує генерацію ідей щодо можливостей, шляхів вирішення завдань, досягнення цілей; створення плану [4].

Дослідники так класифікують коучинг:

1. За кількістю учасників і використовуваними технологіями коучингу: індивідуальний (особистісний, життєвий); організаційний (робота ведеться з різноманітними підрозділами – від командної групи, відділу до компанії в цілому); коуч-менеджмент (коли в ролі коуча виступає менеджер компанії, коучинг використовується і визнається як форма внутрішньої комунікації).

2. Коучинг для організацій, в свою чергу, можна поділити залежно від рівня і переслідуваних цілей на: індивідуальний коучинг перших осіб; індивідуальний або груповий коучинг лінійних керівників і ключових співробітників; коучинг-консультування організації; навчання керівників різного рівня коучингу.

3. За режимом коучинг можна поділити на: особистісно-дистантний (очно-заочний) коучинг (тут принципово важливо визначити ті завдання (ситуації), які вимагають особистої участі коуча, оскільки це виявляється неодмінною умовою отримання запланованого результату); «зовнішній» коучинг (із залученням зовнішніх ресурсів, консультантів для проведення роботи зі співробітниками компанії. Особливо ефективним цей метод є при необхідності дотримання об'єктивного підходу у вирішенні завдань і проблем, де зовнішні коучі та консультанти є незалежними експертами); «внутрішній» коучинг (організований процес спілкування коуч-менеджера з підлеглими. Співробітники починають повністю усвідомлювати існуючі реалії, їх «плюси» і «мінуси», причому

не тільки реалії зовнішнього світу, а й внутрішнього суб'єктивного світу особистості, на цій основі підлеглі вибирають максимально ефективні шляхи вирішення поставлених перед ними завдань і таким чином беруть на себе відповідальність за якісне їх виконання).

4. За формою: особисті зустрічі; консультації по телефону; листування через електронну пошту [3].

Обов'язковою умовою модернізації вищої педагогічної освіти як складноорганізованої, відкритої системи є впровадження технології науково-методичного супроводу, що дозволяє забезпечити неперервність професійного зростання майбутнього вчителя за індивідуальною освітньою траєкторією, створити акмеологічні умови для опанування позиції суб'єкт-суб'єктної взаємодії, інтерактивного взаємонавчання вміщує в собі гуманістичну, людиноцентричну спрямованість розвитку педагогічної майстерності майбутнього вчителя. Таким чином, центром технології виступає людина, активний суб'єкт творчої самореалізації з певними професійними потребами, потенційними можливостями, що закономірно передбачає сукупність багатоваріантних, різнопрофільних диференційованих форм, педагогічних методів, прийомів, мета технологій, організаційно-педагогічних, науково-методичних, дослідно-експериментальних і соціальних заходів, котрі допоможуть майбутньому вчителю успішно вирішувати професійні завдання.

Список використаних джерел:

1. Голви У.Т. Работа как внутренняя игра. Фокус, обучение, удовольствие и мобильность на рабочем месте. Москва : Альпина Бизнес Букс, 2005. 194 с.

2. Врица П., Ардуи Я. Когда качество действий встречается с центровкой. Компас для коучей. М.осква : Международная Академия Трансформационного Коучинга и Лидерства, 2008. С. 18.

3. Капица С.И. Коучинг как новая эффективная социальная технология формирования трудовой мотивации и корпоративного поведения сотрудников современных организаций. URL: https://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/101/kapitsa_101_262_269.pdf

4. Ковалев В.И., Хатимлянская К.А. Коучинг как инновационный стиль менеджмента персонала в современном глобализированном обществе. *Интернет-журнал «Науковедение»*. 2015. Том 7. № 6. URL: <http://naukovedenie.ru/PDF/142EVN615.pdf>

5. Коучинг. URL: <http://psychologis.com.ua/kouching-1.htm>

Літінська О.П.

аспірантка,

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

В нових соціально-економічних, політичних, культурних умовах вітчизняна освіта вимагає координальних змін, які спрямовані на підвищення якості і конкурентоспроможності, що прискорить інтеграцію України у міжнародний освітній простір. Сьогодення вимагає від майбутнього фахівця не лише обізнаності, а й активного використання професійних, правових знань, які отримують під час навчання. Саме реформування гуманітарної освіти суттєво зближує європейський та український освітній простір. Разом із тим підготовка і навчання молодших бакалаврів гуманітарних спеціальностей повинна відповідати стандартам вітчизняної освіти для особистісного розвитку та творчої самореалізації. Постає питання: чи буде цього достатньо? Спробуємо розібратись.

Аналіз науково-дослідницьких публікацій свідчить про те, що рівень зацікавленості до особистісно-орієнтовного навчання тільки зростає. Окремим аспектам проблематики особистісно-орієнтовного виховання молоді присвячені дослідження вітчизняних (Ничкало Н., Асмолової О., Кічук Я., Моляко В.) та зарубіжних дослідників (Маслоу А, Роджерс К., Купісевич Ч.). Теоретичні та методологічні проблеми особистісно-орієнтовного навчання розкрито у працях відомих педагогів та психологів (Бех І., Подмазіна С., Бондаревської О., Кирилов Д.); досліджено розробку особистісно-орієнтовної освітньої парадигми (Бех І., Зазюн І., Пехота О., Рибалка В., Семиченко В., Сериков В.); проаналізовано сучасні вимоги до формування особистісно-орієнтовного підходу (Асмолова О., Титаренко Т., Проколієнко М., Якиманська І.).

Слід зауважити, до недавнього часу спостерігався надлишок спеціалістів з вищою освітою і дефіцит кваліфікованих працівників без неї. Скасування кваліфікації «молодший спеціаліст» стало реакцією на велику кількість закладів вищої освіти (2014 рік) і впроваджено новий освітній рівень «молодший бакалавр». Курс навчання студентів в умовах

бакалаврату ЗВО є обмеженим і спрямован більш на отримання теоретичних знань. Обсяг виробничої практики є недостатнім, без чого сучасний фахівець працювати продуктивно не зможе. Можна говорити про достатньо якісну підготовку молодших бакалаврів з дисциплін фундаментального циклу, але цього вочевидь не достатньо. У цьому контексті надалі необхідно визначити ключові напрямки реформування підготовки за освітнім рівнем молодшого бакалавра, спрямованої на виклики високотехнологічного суспільства.

Стандарти вітчизняної освіти визначають певні вимоги до освітніх програм щодо підготовки кваліфікаційного рівня молодший бакалавр, зокрема, в межах гуманітарних спеціальностей. Нагадаю, йдеться про предметні специфіки: релігієзнавства, історії, археології, філософія, культурології, філології, економіки, педагогіки а також, інформаційної, бібліотечної та архівної справ. Програмою окреслено перелік загальних (універсальних) та спеціальних (фахових) компетентностей якими має володіти фахівець для професійного виконання своїх посадових обов'язків. Для цього передбачено збереження певних переваг у навчанні: практична орієнтація, можливість прийому на основі базової загальної освіти (9 класів), визнання набутих результатів навчання в університетській освіті [3].

Вітчизняна освітня парадигма визначає конструктивність розвитку професійні компетентності молодших бакалаврів гуманітарних спеціальностей, яка формуються на основі особистісно-орієнтовного підходу, оскільки відносяться виключно до особистості студента. Слід зауважити, вікова категорія студента бакалавра – 15 років. Враховуючи вікові особливості, підходи особистісно-орієнтовного навчання мають відповідати і відрізняється від підходу управління зрілою людиною, якій притаманні вже сформовані фізіологічні та соціально-психологічні характеристики.

Сутність особистісно-орієнтовного навчання полягає у пошуку найкращих якостей, врахування особливостей розвитку кожного студента в освітньому процесі, прогнозування розвитку особистості вихованця. Мета особистісно-орієнтовного навчання визначення індивідуальності, самобутності, цінності кожного студента, насамперед як індивіда, наділеного власним неповторним досвідом незалежно від

вікових особливостей [2]. На думку багатьох дослідників психологічних наук основним критерієм особистісно-орієнтовного виховання є свобода особистості. З точки зору Г. Балла, свободна особистість повинна бути метою морального виховання, оскільки «вільна особистість не буде сліпо підкорятися будь-якій, навіть найпрактичнішій традиції» [1, с. 18].

Ключовими ознаками особистісного навчання бакалаврів-гуманітарієв різної вікової категорії є: зосередження на потребах особистості, надання пріоритету індивідуальності, співпраця викладача і студента; спрямування педагогічних відносин у напрямку відвертості та відкритості; стимулювання розвитку і саморозвитку індивіда. Вдале навчання залежить також від особистості викладача – загальної і педагогічної культури, бажання, особистих якостей. Студент, як суб'єкт навчального процесу, характеризується віковими особливостями (15-18 років), а саме:

- недостатньо сформованою психікою (підвищенню емоційності, чутливістю тощо);
- переоцінкою цінностей;
- наявністю певного власного досвіду, особистісних здобутків і втрат у житті;
- відсутністю стійких етичних та духовних основ розвитку особистості, оскільки вони тільки формуються;
- конкретними обставинами у житті молоді людини, особливими моральними установками та його оточення.

Зазначимо, що враховуючи вище згадане можливе перетворення студента від об'єкта педагогічного впливу у суб'єкт педагогічного процесу.

Отже, за результатами дослідження було встановлено, що без гуманітарних знань майбутній фахівець не в змозі осмислити соціальну реальність, вирішити ситуаційні проблеми та професійні вимоги. Саме особистісно-орієнтовне навчання є конструктивною умовою для розвитку базових компетентностей молодших бакалаврів гуманітарних спеціальностей, яке спрямоване на особистісний розвиток та творчу самореалізацію.

Список використаних джерел:

1. Балл Г.О. Про психологічний зміст особистісної свободи // Педагогіка і психологія. –1996. – № 3. – С. 18-26.
2. Дубасенюк О.А. Професійна педагогічна освіта: особистісно-орієнтований підхід: монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 436 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» : станом на 03.07.2017 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>

Савків Т.В.

аспірантка,

Науковий керівник: Клос Л.Є.

доктор педагогічних наук, доцент,

Національний університет «Львівська політехніка»

ЗНАЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ В ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОМУ АНАЛІЗІ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Упродовж останнього десятиріччя у вітчизняній педагогіці значно активізувалися дослідження з гендерної проблематики, адже впровадження гендерного підходу в заклади вищої освіти України на сучасному етапі є вкрай необхідним. Серед пояснень цього – необхідність досягнення гендерної збалансованості в українському суспільстві як одного з індикаторів визнання розвиненої держави, що визначилася із європейським вибором.

У сучасній системі освіти гендерний підхід використовується з метою досягнення гендерної рівності та утвердження рівних можливостей для самореалізації кожної особистості, тобто сприяє ефективному гендерному вихованню особистості [2, с. 103].

За визначенням ООН, гендерний підхід являє собою «...процес оцінки будь-якого заходу, що планується, з точки зору його впливу на жінок і чоловіків, а також законодавства, стратегій і програм в усіх галузях і на всіх рівнях» [3, с. 23].

Відповідно до теми нашого дослідження, з'ясовуємо як педагогічна освіта змінювалась та розвивалася в закладах вищої освіти України в історичному ракурсі, виокремлюючи гендерну складову. Основна ідея впровадження гендерного підходу в педагогічній науці полягає у врахуванні специфіки впливу на розвиток представників чоловічої й жіночої статей всіх факторів навчально-виховного процесу: змісту, методів навчання, організації навчального процесу, педагогічного спілкування, тощо у різні періоди розвитку вітчизняної освіти й виховання.

У проведенні історико-педагогічного дослідження необхідні вміння: відбору та систематизації джерельної бази, аналізу, критичного осмислення та інтерпретування змісту джерел, обізнаності з категоріально-понятійним апаратом та методами історичного джерелознавства. Вітчизняна дослідниця Воровка М.І. систематизувала та виокремила типи джерел дослідження теорії і практики розвитку гендерної культури студентів вищих навчальних закладів України у період від 60-х рр. ХХ до початку ХХІ ст. Зокрема, дослідниця виділяє такі типи джерел, як речові, зображальні, писемні джерела.

Зупинимось детальніше на їхній характеристиці. Речові джерела представлені різними складниками освітнього простору закладів вищої освіти: 1) територія та будівлі закладів (навчальні корпуси, студентські гуртожитки, студентські клуби, музеї, бібліотеки тощо); 2) їхні дизайн та оформлення; 3) символіка й атрибутика; 4) плакати, оголошення тощо, які створюють умови для навчання, виховання та розвитку студентства. Аналіз таких джерел і осмислення їх із позицій гендерного підходу дозволяє виявити гендерні цінності та смисли, які вони транслюють.

Зображальні джерела представлені фотографіями, ілюстраціями, листівками, малюнками, знайденими в архівах України та музеях закладів вищої освіти і в особистих зібраннях, ілюстративні матеріали навчальних та періодичних видань, що безпосередньо або опосередковано транслюють гендерні стереотипи, цінності, настанови, і можуть бути осмисленими з позицій гендерного підходу.

Найбільшу групу джерел представляють писемні джерела. Це, перш за все, різні документи, – матеріали конференцій, статистичні збірники, інформаційні повідомлення, законодавчі акти, розпорядження,

міжнародні документи, діловодна документація закладів освіти тощо. Аналіз цих документів дає уявлення про зміну цільових орієнтирів та концептуальних засад розвитку вищої освіти, місце гендерного компонента в ній, становлення гендерного підходу в освітній політиці, правові передумови впровадження в діяльність закладів освіти, засоби нормативно-правового регулювання формуванням гендерної культури студентства вищої школи тощо.

По-друге, праці педагогів, психологів, соціологів відповідного періоду, завдяки осмисленню яких можна виявити контекст формування гендерної культури. По-третє, періодичні видання – наукова преса, збірки наукових праць закладів вищої освіти і наукових установ; на їхніх сторінках висвітлювалися гендерні аспекти освіти.

По-четверте, інтерпретаційні джерела, тобто праці вітчизняних та закордонних учених, які дозволяють визначити методологічні засади дослідження, проаналізувати природу досліджуваних історико-педагогічних явищ, чинники та закономірності їх розвитку.

По-п'яте, навчальні та методичні джерела такі, як навчальні плани, навчальні програми, підручники та посібники, методична література, що видавалися у хронологічних межах дослідження. Аналіз цієї групи джерел дозволяє визначити зміст і організацію процесу формування гендерної культури студентів вищої школи різних історичних періодів. Шоста група писемних джерел представлена довідковою літературою – словниками, довідниками, енциклопедіями [1, с. 19-21].

Зупинимося детальніше на писемних джерелах як таких, що переважають кількісно і є найбільш інформативними. Важливим джерельним ресурсом нашого дослідження були праці вітчизняних науковців – розробників концепції гендерного підходу в педагогічній освіті. Зокрема, дослідження О. Вороніної з проблеми розробки теорії та методології гендерних досліджень, визначення їх місця в системі підготовки студентів, публікації С. Кльоциної щодо шляхів гендерної соціалізації особистості з урахуванням вікових особливостей і розроблення практикуму з гендерної проблематики для студентів з метою подолання гендерних стереотипів. Гендерний підхід при підготовці майбутніх учителів урахований у роботах С. Матюшкової, Н. Гендерник, Л. Шолохової, М. Поливянної, О. Шнирової. І. Мунтян

одним із перших в Україні запропонував інтегрувати гендерний підхід у професійну підготовку студентів вищих педагогічних закладів, зазначив, що впровадження гендерного підходу потребує використання гендерного компонента змісту освіти, відповідних навчально-методичних засобів та комунікативних механізмів у поєднанні з професіоналізмом та майстерністю викладачів.

Проблемою періодизації становлення гендерних підходів до освіти й виховання у вітчизняній історико-педагогічній науці вивчала О. Петренко. Цією авторкою були окреслені періоди в історії вітчизняної гендерної педагогіки радянського періоду. Так, дослідниця виокремила сім періодів: 1) 1917–1931 рр. – становлення радянської школи, введення в школах спільного навчання, інтенсивна розробка ідей гендерної педагогіки; 2) 30-ті рр. – формування нової парадигми освіти, маскулінізація освітньовиховного процесу; 3) 1941–1954 рр. – радянський тип роздільного навчання і виховання дівчат і хлопців у вітчизняній педагогіці і школі; 4) 1954–1964 рр. – період «хрущовської відлиги», позначився розробкою педагогічних аспектів соціально-статевого виховання, сутності диференційованого підходу до виховання хлопців і дівчат; 5) 1964–1984 рр. – період брежнєвської «консервації» або «період застою», коли школа стала «позанаціональним, усередненим конвеєром з виробництва трудящих без ознак статі»; 6) 1984–1991 рр. – період лібералізації статевої освіти й виховання в радянській школі, став початком у зміні гендерної освітньої політики радянського суспільства; 7) з 1991 р. – до сьогоднішнього дня – формування реалій гендерної освітньої політики незалежної України і її віддзеркалення в освітній системі.

Хоча запропонована періодизація є дещо умовною і потребує уточнень, однак може стати структурним фундаментом досліджень гендерних підходів до освіти й виховання на нових методологічних засадах в українській історико-педагогічній науці [4, с. 19].

Таким чином, відібрані за критеріями гендерного підходу джерела різного походження, змісту, спрямування мають критично важливе значення у визначенні періодизації розвитку гендерної освіти в умовах вищої школи. Аналіз та інтерпретування відповідної джерельної бази у

контексті гендеру вимагає високого рівня обізнаності з категоріально-понятійним апаратом і методами історичного джерелознавства.

Подальшого дослідження в контексті розвитку гендерної освіти в умовах вищої школи вимагає період незалежної української держави, оскільки саме в цей час зміни в системі вищої освіти були найбільш відчутними.

Список використаних джерел:

1. Воровка М.І. Джерельна база історико-педагогічного дослідження: поняття та специфіка / М.І. Воровка // Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія. – 2018. – № 2. – С. 13-17.

2. Єршова Л.М. Гендерний підхід в історико-педагогічному дослідженні виховного ідеалу у вітчизняній теорії і практиці XIX – початку XX ст. / Л.М. Єршова // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка : зб. наук. праць. Серія: Педагогічні науки. – 2012. – Випуск 21. – С. 102–107.

3. Ільченко О.Ю. Гендерний підхід як нова методологія наукових досліджень в галузі педагогіка: генеза розвитку / О.Ю. Ільченко // Вісник Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка: зб. наук. праць. Серія: Педагогічні науки. – 2011. – Випуск 3. – С. 22-30.

4. Петренко О.Б. Проблема періодизації розвитку гендерних підходів до вітчизняної освіти й виховання у радянський період / О.Б. Петренко // Історико-педагогічний альманах : Наукове видання. – 2011. – Випуск 1. – С. 16-20.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Гонтар Д.А.

*вчитель історії та правознавства, громадянської освіти,
Криворізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 90*

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ, ПРАВОЗНАВСТВА І ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ З ОПОРОЮ НА ІНТЕГРАЦІЙНІ ЗВ'ЯЗКИ ПІД ЧАС РОБОТИ ІЗ ДЖЕРЕЛАМИ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПОСТАНОВКИ ПИТАНЬ ПРОБЛЕМНОГО ХАРАКТЕРУ

Сьогодні українська школа переживає складні та відповідальні часи. В країні йде становлення нової системи освіти, орієнтованої, зокрема, на входження у світовий та європейський освітній простір. Цей реформаційний процес супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії та практиці, освітній парадигмі в цілому, нагальною потребою стає перехід до іншого змісту, інших підходів, іншого педагогічного менталітету [4, с. 26].

Сучасному суспільству потрібна інформована та компетентна особистість, яка спроможна приймати самостійні рішення і нести відповідальність за власні вчинки. За умов політичної та економічної нестабільності, дефіциту духовності виключно важливою стає стабілізуюча роль школи як гаранта громадянського миру. Державна система освіти, що відповідає за соціалізацію особистості, є важливим інститутом, який спроможний еволюційним шляхом забезпечити зміну ментальності, створити умови для виховання людини громадянського суспільства. Саме тому одним з головних освітньо-виховних завдань шкільної суспільствознавчої освіти є формування громадянськості як комплексу відповідних якостей та життєвих компетентностей особистості [4, с. 28].

Однією з таких компетентностей є вміння критично мислити. Головний сенс критичного мислення простий – вміння керувати власним розумом. Його значення також просто і очевидно – вміючи керувати

розумом, ми можемо керувати своїм життям, усвідомлювати все, що з нами відбувається, шукати і знаходити найкращі шляхи, рости і розвиватися [5, с. 8].

Людина з розвиненим критичним мисленням не лише сприймає світ як різноманітний, а й цінує таку різноманітність, ставиться до неї як до ресурсу і можливості для власного розвитку і самореалізації. Прагнучи обґрунтування власної позиції і знаходження достовірної інформації, така людина вимагає обґрунтованих суджень і фактів від інших людей і джерел інформації. Вона не лише виробляє у себе імунітет до впливів і маніпуляцій, а й сама не маніпулює іншими [5, с. 9].

Розвивати критичне мислення можна лише шляхом розв'язування проблемних задач з історії. Саме така діяльність дозволить учням краще усвідомлювати минуле і сучасне. Навички критичного мислення допоможуть учням стати відповідальними громадянами і свідомо обирати свою долю та впливати на неї. Саме проблемні справи з історії навчать свідомо і правильно обирати шляхи розвитку не лише власної долі, а й долі своєї країни та суспільства [6, с. 31].

Методика розвитку критичного мислення заснована на творчому співробітництві учня і вчителя, на розвитку в учнів аналітичного підходу до будь-якого матеріалу. Вона розрахована не на запам'ятовування матеріалу, а на постановку проблеми і пошук її розв'язку [6, с. 35].

Основним результатом навчання має стати вміння учнів думати критично. А для цього вони повинні засвоїти чотири основних принципи, що характеризують цей процес, а також уміти їх застосовувати на практиці. Кожний з цих принципів можна розглядати як розумову навичку: виявлення і заперечення припущень; перевірка фактичної точності та логічної послідовності; розгляд контексту; вивчення альтернатив [6, с. 21].

Спробуємо проілюструвати методику розвитку критичного мислення учнів на уроках історії, правознавства та громадянської освіти з опорою на інтеграційні зв'язки шляхом роботи над аналізом змісту різноманітних джерел інформації та постановки питань проблемного характеру під час вивчення теми «Громадянське суспільство та правова держава. Роль громадян у становленні і функціонуванні громадянського суспільства».

Джерело № 1. *Уривок із п'єси Фрідріха Дюрренматта «Гостина старої дами», монолог Учителя:* «Воля стає під загрозу, коли ми забуваємо про любов до ближнього, не виконуємо заповіді боронити німечини, коли не шануємо подружжя, коли обдурюємо суд, а молоду матір штовхаємо в біду. (*Обурені вигуки*). В ім'я Господа нам треба поважно, якнайповажніше ставитись до своїх ідеалів. (*Гучні оплески*). Багатство має тільки тоді цінність, коли воно ґрунтується на милосерді, а милосердя достойний тільки той, хто прагне милосердя. Чи не відчуваєте ви той голод, гюлленці, той голод духу, а не тільки звичайний голод тіла?» [1, с. 555].

Довідка: П'єса була написана у 1956 р.; вона є своєрідним підсумком спостережень письменника над суспільною психологією. Гротеск, фантастика, парадокси лише підкреслюють буденність зла, зиску, безчестя, на які легко піддається людина. Правда в п'єсі жорстока й нещадна, однак лише таким може бути дієве попередження людству, що забуває про справедливість [1, с. 517].

Джерело № 2. *Про культуру громадянства в умовах тоталітаризму:* «Культура тоталітаризму, наприклад, є добровільною відмовою від демократії. Тоталітарні політичні порядки виникають там, де поділяють світ, людей на «наших» і «ворогів», нетерпимо ставляться до незалежної думки і некритично до власної, відмовляються від діалогу з інакодумцями, виявляють агресивність у всьому, що стосується власних симпатій та антипатій; де домінує потреба або панувати, або підкорятися. Тому надзвичайно важкими, а інколи марними є спроби встановити демократичний лад у суспільстві, культура громадянства в якому далека від демократичної. Там, де людність байдужа до цінностей і норм демократії, не володіє навичками користування власними правами і свободами, боротьби за них, формується пристосовництво до атмосфери вседозволеності, породжуваної тоталітаристським зневажанням людських прав» [3, с. 144].

Джерело № 3. *Про громадську думку як соціальний феномен:* «Ставлення до подій, процесів, явищ соціального буття може бути індивідуальним і колективним, втіленим у свідомості різних соціальних груп (класових, професійних, демографічних, етнічних), тобто вираженим у формі громадської думки [7, с. 324]. Як соціальний

феномен громадська думка має такі сутнісні характеристики: вона є не арифметичною сумою думок окремих індивідів щодо певного питання, а інтегрованим утворенням, яке має історичні, часові, територіальні особливості, складну структуру і виконує певні функції; формується внаслідок висловлювання групи людей, яка є не механічним утворенням, а характеризується певною спільністю інтересів, цілісністю; постає лише щодо актуальних для соціальної спільноти чи суспільства проблем, ситуацій; її характеризують інтенсивність поширення, стабільність, вагомість, компетентність, соціальна спрямованість; може виражатися як у вербальних судженнях, так і в реальній поведінці; функціонує на двох взаємопов'язаних рівнях: зовнішньому (ставлення людей до суспільно значущих проблем, яке виявляється в оцінках, судженнях, реальних діях) і внутрішньому (регулювання мислення і поведінки людей з метою узгодження їх з інтересами спільноти); є специфічною спонукальною силою, що регулює поведінку і практичну діяльність людей; часто носить конфліктний характер» [7, с. 325–326].

Джерело № 4. Україна і світ. на що впливає освіта. Підвищення освітнього рівня населення загалом й економічно активного зокрема, як свідчить світовий досвід, сприяє притоку іноземних інвестицій. Саме здатність опановувати нові знання, висока кваліфікація, ініціативність, творче мислення дедалі частіше є основною конкурентною перевагою працівників у сучасних умовах. Нині в Україні серед зайнятого населення вищу освіту мають 26%, тим часом у країнах так званого золотого мільярда – від 40 до 60% [2, с. 182].

Запитання до джерел: Який рівень культури громадянства існує в сучасній Україні і як він впливає на суспільно-політичні процеси? Чи можете ви навести приклади та аргументи з приводу того, що подібний рівень культури громадянства сформувався в Україні історично?

Розвиток критичного мислення – це розвиток вміння усвідомлювати ті та інші впливи, долати або враховувати обмеження. Критично мисляча людина приймаючи важливі рішення ставить собі запитання: чому я приймаю саме таке рішення? Що саме на мене вплинуло? Які є інші варіанти? Ми можемо обговорювати з дітьми їхні рішення, ставлячи такі запитання їм і поступово навчаючи їх ставити ці запитання самим собі.

Так ми допомагаємо формуванню усвідомленості та ширшого мислення, що робить людину більш глибокою та незалежною [5, с. 9].

Список використаних джерел:

1. Зарубіжна література. 11 клас: [Посібник-хрестоматія] / Упорядники: Безкоровайний Г.Є., Щавурський Б.Б. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 832 с.
2. Пестушко В.Ю., Уварова Г.Ш. Географія: [Підручник для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл.] / В.Ю. Пестушко, Г.Ш. Уварова. – К.: Генеза, 2011. – 288 с.
3. Політологія: [Підручник] / За ред. О.В.Бабкіної, В.П.Горбатенка. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 568 с.
4. Пометун О.І., Фрейман Г.О. Методика навчання історії в школі: [Навч. посібник] / О.І. Пометун, Г.О. Фрейман. – К.: Генеза, 2009. – 328 с.
5. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи: [Методичний посібник для вчителів] / Автори-укладачі: О.І. Пометун, І.М. Сущенко. – К., 2018. – 96 с.
6. Терно С.О. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання історії / С.О. Терно. – 2012. – 93 с.
7. Соціологія: [Підручник] / За ред. В.Г. Городяненка. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 544 с.

Zhuk Kh.-M.R.

Lecturer,

Danylo Halytsky Lviv National Medical University

GENERAL OVERVIEW OF THE INTEGRATED-SKILL APPROACH

The integrated-skill approach has been gaining popularity in recent decades. It is considered to be more efficient than approaches in which every skill is taught separately.

The integrated-skill approach adheres to the idea that integrating the four skills can make language learning easy. Language learners develop their skills in an integrated manner and within a natural language framework.

The integrated-skill approach is based on the concept that in actual language use one skill is rarely used in isolation [5].

All aspects of language are interwoven. All main skills (listening, reading, speaking, and writing) and associated skills (syntax, vocabulary, spelling and pronunciation) function together for effective and successful communication.

According to Rebecca Oxford, teaching of English as a foreign language conjures up the image of a tapestry. The tapestry is woven from many strands, such as the characteristics of the teacher, the learner, the setting, and the relevant languages. These strands must be interwoven in positive ways; otherwise they can't produce a strong and colourful tapestry. There's also a very crucial strand, which consists of the four main skills and also includes associated skills. The skill strand of the tapestry leads to optimal ESL/EFL communication when the skills are interwoven during instruction. This is known as the integrated-skill approach. If this weaving does not occur, the strand consists merely of discrete, segregated skills – parallel threads that do not touch, support, or interact with each other. This is sometimes known as the segregated-skill approach [4].

Segregated-skill approach focuses on the language itself, and the language skills are taught separately. Language learning is separate from content learning. Excessive emphasis on rules and paradigms teaches students a lot about language at the expense of teaching language itself [6].

Such approach can't ensure adequate preparation for later success in academic communication, career-related language use, or everyday interaction in the language.

It restricts language learning to a very narrow, non-communicative range that does not prepare students to use the language in everyday life [4].

In many instances where an EFL course is labelled by a single skill, the segregation of language skills is only partial. Some courses that are labelled according to one specific skill might actually reflect an integrated-skill approach. The same can be said for ESL/EFL textbooks. A particular series might highlight certain skills in one book or another, but all the language skills might nevertheless be present in the tasks in each book. In this way, students have the benefit of practicing all the language skills in an integrated, natural, communicative way, even if one skill is the main focus of a given volume [4].

An integrated skills approach is a more realistic approach to authentic language learning, whereas a segregated approach does not offer a meaningful understanding of language.

The goal of learning language is not grammatical perfection, but meaningful communication among students and teachers. Language is acquired most effectively when it is learned in meaningful and significant social situations [2].

Integrating the skills means that you are working at the level of realistic communication, not just at the level of vocabulary and sentence patterns. Realistic communication is the aim of the communicative approach, and many researchers believe that handling realistic communication is an integral part of essential conditions for language learning [3].

The integrated-skill approach is consistent with the communicative language teaching as both emphasize meaningful and authentic language use and link oral and written language development. The principles of communicative language teaching emphasize the importance of using a language to communicate in order to learn it. Being able to communicate requires more than linguistic competence, it requires communicative competence [5].

Communicative goals are best achieved by giving attention to language use and not just usage, to fluency and not just accuracy, to authentic language and contexts, and to the students' eventual need to apply classroom learning to unrehearsed contexts in the real world [6].

The integrated-skill approach exposes learners to authentic language and challenges them to interact naturally in the language. Learners rapidly gain a true picture of the richness and complexity of the English language for communication [4].

As the language becomes a means by which students interact with people, they develop their communicative competence.

Integrating the language skills promotes the learning of real content, not just the dissection of language forms. It can be highly motivating to students of all ages and backgrounds [4].

According to Fred Genesee, students remain motivated to learn a language when they have a sense of academic accomplishment and of increasing competence in using the language for communicative purposes. Learners are encouraged to experiment with linguistic forms in order to communicate with one another and with teachers about academic and social matters. Errors in language use are not seen as bad, but rather as indications of the learners'

active efforts to master a complex linguistic system [2]. Teachers can track the students' progress in multiple skills at the same time [4].

Since skill integration allows for growth in all main skill areas at the same time, this allows students to be able to use their strengths in order to help them grow in their weaknesses.

People have differences in their ability to learn through the ear, the eye and muscular movement. Integration makes use of all these abilities so that everyone can learn something from this process. If something is taken in through more than one channel, it is more likely to be learned well. Practices in these skills can be mutually reinforcing, that is, the channels can reinforce each other [1].

This advantage also relates to motivation, because if the learner is a weak reader, but a very strong speaker, they may be prevented from becoming discouraged and unmotivated to continue learning the language.

Even though the integrated-skill approach has many advantages and is generally better than segregation-skill approach, it still has its disadvantages.

The integrated-skill approach can be demanding of the teacher. The teacher needs to have a good understanding of discourse, and to be able to use textbooks flexibly. This can be very time-consuming, requiring a lot of preparation.

Although many modern textbooks have some integration of the four skills, teachers may still need to make some changes to the contents. This could involve altering the order of the contents, or making some changes to the activities in the textbook, or designing some additional activities to the already existing activities in the textbook [3].

Another problem is designing suitable materials that take account of students' different skill levels. The four skills tend to develop at a different pace: receptive skills are stronger than productive skills, for example. This means that teachers have to be skillful for designing integrated activities for their students.

Another thing worth mentioning is that the role of a focus on individual language elements, such as vocabulary and grammar, should not be overlooked, as they can play an important role in helping students to understand the English language system and in enlarging their range of

language production. It is therefore necessary for teachers to maintain an appropriate balance between integration and separation.

References:

1. A New Perspective for The Integration of Skills to Reading [Electronic resource]. Available at: <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/27/761/9653.pdf>
2. Genesee, Fred. Integrating Language and Content: Lessons from Immersion [Electronic resource]. Available at: <http://www.carla.umn.edu/cobaltt/modules/principles/Genesee1994/genesee1994.pdf>
3. Integrating Four Skills in English Conversation Instruction [Electronic resource]. Available at: <http://jalt-publications.org/archive/proceedings/2005/E090.pdf>
4. Oxford, Rebecca. Integrated Skills in the ESL/EFL Classroom [Electronic resource]. Available at: <http://www.cal.org/resources/digest/0105oxford.html>
5. Students' Changing Views and the Integrated-Skills Approach in Taiwan's EFL College Classes [Electronic resource]. Available at: <http://www.eric.ed.gov/PDFS/EJ768966.pdf>
6. The five language skills in the EFL classroom [Electronic resource]. Available at: <http://bdigital.uncu.edu.ar/2647>

Кошкіна О.Ф.

старший викладач вищої категорії,

Нікопольський технікум

Національної металургійної академії України

МЕТОД SMART-ПРОЕКТІВ ЯК ЧАСТИНА ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ (ІЗ ВЛАСНОГО ДОСВІДУ РОБОТИ)

Процеси реформування національної системи освіти України вимагають застосування інноваційних технологій і методів навчання. Від сучасного вищого навчального закладу вимагається запровадження нових підходів до навчання, що забезпечують розвиток комунікативних, творчих і професійних компетенцій та стимулюють потребу майбутнього фахівця у самоосвіті та самовдосконаленні.

Актуальність дослідження проблеми підготовки кадрів для металургійних та енергетичних підприємств Дніпропетровської області

обумовлена потребами попиту сучасного ринку у фахівцях з високим рівнем теоретичних і практичних знань і навичок. Перед викладачами, які готують фахівців – електриків постає проблема пошуку нових шляхів для підвищення пізнавального інтересу і зацікавленості студентів до освіти, зміцнення їх позитивної мотивації в навчанні. Традиційні методи навчання пропонують пасивне сприйняття інформації. Суть інноваційних методів полягає в тому, що навчальний процес утворюється таким чином, щоб залучити студентів до самостійного пошуку, аналізу інформації та творчості.

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій не оминає і сферу освіти. Електронні планшети, смартфони, ноутбуки все активніше залучаються до навчального процесу. В умовах Smart-технологій мотивація до навчання підвищується, адже використання сучасних гаджетів викликає у студентів особливий інтерес. Проте важлива не лише наявність зазначених пристроїв, а наповненість їх якісним освітнім контентом, доступ до якого студент матиме в будь-який час. Вважаю, що перспективним напрямком модернізації системи навчання є застосування методу Smart-проектів [1].

Метод Smart-проектів реалізується з використанням мережі Інтернет, яка надає студентам можливість засвоєння професійних компетенцій на основі вивчення дисциплін з урахуванням їх багатоаспектності та постійного оновлення змісту. Головне у цьому процесі – це максимальна доступність інформації.

Метод Smart-проектів надає нові можливості викладачам, фахівцям, студентам, а також всім, хто зацікавлений у отриманні знань [2].

Студент обирає та аналізує ту інформацію, яка йому потрібна, що спонукає його до самостійної роботи та творчості.

Метод Smart-проектів розширює і оновлює роль викладача, робить його наставником-консультантом, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно вдосконалювати той матеріал, який викладає, підвищувати кваліфікацію.

Таким чином, впровадження методу Smart-проектів в освіті призведе до переходу від старої системи репродуктивного надання знань до нової, креативної форми навчання із використанням інноваційних методів.

Власний досвід багаторічної роботи в системі вищої освіти дозволив мені із запропонувати використання методу Smart-проектів, як частину інноваційної проектної технології навчання, при для підготовки студентів галузі знань 14 «Електрична інженерія», спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка». Сформулюю основні напрями інноваційної проектної технології з використанням методу Smart-проектів:

1. Створення авторського мультимедійного продукту, який містить електронні навчально-методичні посібники; слайд-презентації відповідно до тематики лекцій; відеоматеріали.

Мета викладача: візуалізація теоретичної інформації, активізація пізнавальної активності студентів, формування позитивної мотивації та інтересу до навчання, оптимізація процесу засвоєння інформації, розвиток наочно-образного мислення.

2. Застосування інноваційних технологій навчання: проектної технології навчання, методики випереджального навчання.

Мета викладача: інтенсифікація процесу навчання, підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців, формування професійних компетенцій.

3. Застосування інноваційних форм роботи зі студентами: створення студентами науково-творчих проектів, презентацій, розв'язання проблемних ситуацій.

Мета викладача: спонукати студентів до активного самостійного пошуку та обробки інформації за допомогою зовнішніх інформаційних джерел; трансформація складного матеріалу в доступний, розвиток інтелектуальних вмінь та навичок, творчого мислення.

4. Розробка системи електронного контенту для самостійної роботи студентів: курс лекцій, матеріали для самостійного опрацювання; тестові завдання для проміжного та підсумкового контролю.

Мета викладача: забезпечити мобільність у процесі навчання, підвищити якість підготовки майбутніх фахівців.

Особливого значення при використанні методу Smart-проектів набуває контроль якості знань, умінь та навичок студентів. Контроль має бути систематичним, постійним, персональним. Здійснювати такий контроль, як правило, нелегко. Використання технічних засобів контролю,

комп'ютерних контролюючих програм значно полегшує роботу викладача. Застосування на заняттях комп'ютерних тестів дозволяє за короткий час отримати об'єктивну картину рівня засвоєння навчального матеріалу у всіх студентів і своєчасно його скорегувати [3].

Отже, одним із завдань національної системи освіти є підвищення рівня мотивації і інтересу до навчання, збільшення інтелектуальних здібностей, розвиток критичного і творчого мислення, активізація здатності вирішувати нестандартні завдання і проблеми. Використання методу Smart-проектів, як частини інноваційної проектної технології, є новим напрямом у методиці викладання електротехнічних дисциплін у технікумах та коледжах.

Застосування методу Smart-проектів у навчальному процесі є засобом активізації пізнавальної та творчої діяльності студентів; підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу; забезпечення можливості самостійного роботи, вибору режиму навчальної діяльності; варіативності дій у разі ухвалення самостійного рішення, обумовленого навчальною задачею; створення позитивних стимулів, які спонукають до навчальної діяльності та підвищують мотивацію навчання.

Список використаних джерел:

1. Smart-технології в Україні і світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodi.in.ua/smart-tehnolohiji/>
2. Якубов С., Якінін Я. Технології SMART та навчальні матеріали / С. Якубов, Я. Якінін // Ні-Tech у школі. – 2011. – № 3 – С. 8–11.
3. Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання. Навч. посіб. / О.П. Буйницька. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 240 с.

Левицька А.А.

викладач,

*ВКНЗ «Володимир-Волинський педагогічний коледж
імені А.Ю. Кримського»*

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ФОНІКСІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ЧИТАННЮ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Процес читання займає чи не найважливіше місце у суспільно-комунікативній діяльності людини, адже він є джерелом отримання інформації, й сприяє засвоєнню мовного матеріалу. Часто ми зустрічаємось з проблемою, коли діти погано читають рідною мовою, і навчатись читанню іноземною в них немає заохочення і бажання. І основним завданням на цьому етапі є підбір методики, яка б мала на меті з першого заняття захопити дитину читанням і дала змогу сприяти розширенню лексичного запасу, закріпленню граматичного матеріалу, засвоєнню структурних форм мови, вдосконаленню мовленнєвих умінь.

Аналіз досліджень і публікацій з даної теми свідчить, що питанню навчання іншомовного читання в початковій школі приділялося достатньо уваги. Дослідники висвітлюють різні аспекти: психологічні особливості читання (Зимня І.О. та ін.); пошук різноманітних шляхів, форм та методів читання (Богуславська Б.А. та ін.); можливість та необхідність читання молодших школярів (Гальсакова Н.Д., Леонтьєв О.О., Рогова Г.В. та ін.); взаємовплив читання та інших видів мовленнєвої діяльності (Бухбіндер В.А. та ін.); зв'язок між навичками та вмінням читати рідною та іноземною мовами (Боховкіна В.В., Усов І.І. та ін.)

Після ознайомлення із публікаціями та джерелами по темі, можна зробити висновок, що навчання читанню протягом тривалого часу досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні науковці.

Навчання читанню є складним і тривалим процесом, у якому розрізняють три основні стадії:

1. Формування техніки читання;
2. Навчальне читання;
3. Зріле читання.

Зміст навчання читання складається з трьох компонентів:

- лінгвістичного (букви, буквосполучення, слова, словосполучення, речення, тексти);
- психологічного (формування тих вмінь і навичок, які становлять суть самого читання);
- методологічного (вивчення прийомів оволодіння читанням).

У курсі навчання іноземної мови з читанням іноді пов'язують три різні види роботи, а саме:

1. Читання вголос з метою засвоєння техніки читання.
2. Виконання цілого ряду вправ різного призначення з опорою на друкований текст.
3. Читання з метою здобуття інформації (зріле або комунікативне читання, переважно про себе).

На початковому етапі навчання учні мають: запам'ятати конфігурацію букв, навчитися розпізнавати їх, озвучувати, писати.

Серед методів навчання читання виокремлюють такі: фонетичний (звуковий), алфавітний метод, аналітико-синтетичний, навчання за аналогією (за ключовими словами), навчання за правилами читання, метод цілих слів, метод речень і тексту тощо, метод розповіді [2].

Все більшого розповсюдження набуває метод Phonics у сучасному світі як найефективніший метод навчання читання англійською як іноземною [1, с. 70]. Протягом останніх 25-ти років набула популярності програма під назвою Jolly Phonics, яка передбачає швидке оволодіння дітьми навичками читання та письма. Вона представлена, як найбільш дієва, і її використовує більше як 100 країн світу. Основоположниками Jolly Phonics є С'юзан Ллойд і Сара Вернем – вчителі початкових класів у Англії. Варто надати перевагу тому, що навчатися за методом Phonics потрібно якомога раніше, адже ранньому навчанню сприяє розробка даного методу в ігровому стилі, що властиве дітям даної вікової категорії.

Навчання розпочинається з оволодіння дітьми саме звукам, а не буквам. Засновники даної програми поділили звуки по групах, всього звукових груп 7. До першої групи віднесено звуки [s], [a], [t], [i], [p], [n].

Цікаво, що вивчивши ці 6 звуків, дитина матиме змогу читати нескладні слова. Переклад даних слів дитині знати зовсім не

обов'язково: перед вчителем поставлене завдання навчити дитину читанню, а не перекладу.

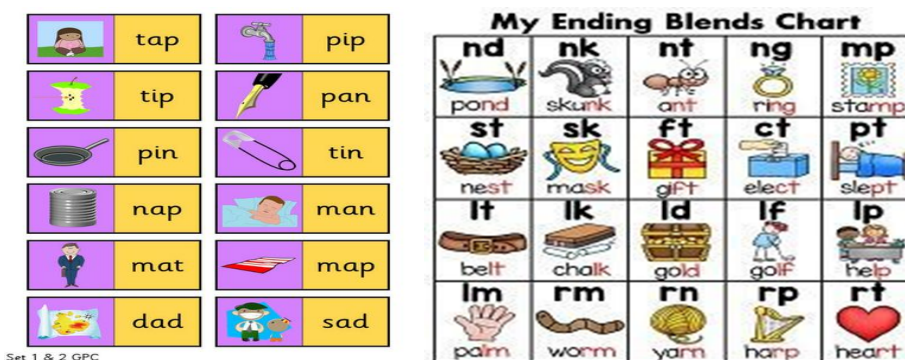
Group 1 (s, a, t, i, p, n)

sit tap spat snip
pan pip pit sap
tip at sip Snap
sat spin tin it

Коли матеріал добре засвоєний, варто переходити до вивчення звуків другої групи [c], [k], [e], [h], [r],[m], [d], до неї підключаємо і першу групу [s], [a], [t], [i], [p], [n]. В результаті чого діти можуть читати значно більше слів.

hit cat hip map
cap hen kid tent
can net rim rest
rat men pet trap

Якщо вивчення звуків другої групи добігає кінця, то можна давати дітям карточки для читання.

Користуючись цим способом вивчаємо звуки наступних п'яти груп [4]:

Третя група звуків – [g], [o],[u], [l], [f], [b].

Четверта група звуків – [ai],[j], [oa], [ie], [ee], [or].

П'ята група звуків – [z],[w], [ng], [v], [oo].

Шоста група звуків – [y], [x], [ch], [sh], [th], [th].

Сьома група звуків – [qu],[ou],[oi], [ue], [er], [ar].

Цікаво, що кожному із звуків, притаманний відповідний жест (руки чи пальців), придуманий авторами методики. Тобто, крім аудіального сприйняття, дитина запам'ятовує і рухи, розвиваючи тим самим м'язову

пам'ять. Засновники Jolly Phonics розробили жести для кожного звуку мови. Наприклад, вивчення звуку [s] можна супроводжувати плавними хвилястими рухами рукою в повітрі, показуючи змію з вимовлянням ssss; [t] – повертаючи голову то праворуч, то ліворуч, імітуючи спостереження за грою в теніс, вимовляємо t t t і т.д. [5].

Можна вивчати пісні для кожної літери алфавіту, використовуючи ТЗН.

З допомогою такого мультисенсорного підходу, дітям набагато легше запам'ятати букву і звук який вона позначає. Для глибшого засвоєння проводять різноманітні прийоми роботи, щоб допомогти учням вивчити їхні звуки:

1. Збір або групування зображень об'єктів, які починаються на конкретний звук.
2. Спів пісень алфавіту, щоб заохотити дітей до відповідності звуку з графічним зображенням літери.
3. Використання карток зі звуками, з якими діти можуть грати, наприклад, з усім класом.
4. Робота на комп'ютері/інтерактивній дошці, де діти чують звуки, бачать букви і вибирають їх зі списку, або отримують зображення і мають вибрати літеру, з якої починається об'єкт.

Опанування читання за методом Phonics відбувається в декілька етапів:

1. Учні вчать звуки, їх графічне позначення буквами.
2. Учні вчаться зливати звуки у склади; читають одно або двоскладові слова (закритий склад, потім відкритий, пізніше буквосполучення).
3. Учні читають слова та речення із розумінням прочитаного.
4. Учні читають слова, речення, тексти із розумінням прочитаного і можуть записати їх.

Вивчивши звуки, дитина оволодіє п'ятьма основними навичками читання і письма Jolly Phonics:

1. Вивчення 42 звуків англійської мови.
2. Синтез відповідних звуків.
3. Ідентифікація звуків.
4. Правопис літер, слів.

5. Правопис «хитрих» слів з «неправильним» написанням («Tricky Words»), наприклад «said», «was» і «the») [6].

Провідною особливістю методу Phonics є те, що діти вчаться читати і писати одночасно. Учні не вчать алфавіт, вони вчать фонемі і як ці фонемі можуть бути зображені на письмі. Перевагою методу Phonics є те, що вчитель самостійно обирає швидкість подачі нового матеріалу, тобто цей метод може враховувати індивідуальні можливості дитини.

Оскільки метод Jolly Phonics є схожим на метод, що використовується в рідній мові, він відображає послідовність злиття звуків у склади і слова, дозволяє сформувати навички відображення відповідностей між звуками й буквами і засвоїти графемо-фонемні відповідності, то навчання читання за Phonics є дуже важливим в освіті кожної дитини, особливо для тих, хто вчить англійську як другу іноземну. Все це разом робить учнів більш впевненими у собі і більш підготовленими до подальшого навчання.

Список використаних джерел:

1. Безруких М.М. Формування навичок читання та письма в процесі навчання дітей / М.М. Безруких // Англійська мова в початкових класах. – 2002. – № 1. – С. 68-77.
2. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підр. для студентів вищих навч. закл. / С.Ю. Ніколаєва, О.Б. Бігич, Н.О. Бражник. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
3. Світловська Н.Н. Методика навчання читанню: що це таке? / Н.Н. Світловська // Початкова школа. – 2005. – № 2. – С. 12-14.
4. English Guru. Jolly Phonics. – 07.02.2019. URL: <http://englishgu.ru/jolly-phonics/>
5. Jolly Learning. Phonics, Grammar – Music Teaching Products. – 21.01.2019. URL: www.jollylearning.co.uk
6. Oxford Owl. Phonics made easy. – 09.11.2018. URL: <https://www.oxfordowl.co.uk/for-home/reading/phonics-made-easy>

Мохнач І.Б.

магістр,

*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»*

ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Історичний досвід українського народу, його етнокультурні цінності, традиції естетичного виховання сприяють реформуванню процесу навчання та виховання молодого покоління. Формування творчої, національно свідомої особистості зумовлює до переосмислення національною школою питання щодо активного використання виховного та художньо-естетичного потенціалу народного декоративно-прикладного мистецтва.

Питання розвитку декоративно-прикладного мистецтва як засобу виховання духовності на українських етнічних землях висвітлено в наукових дослідженнях Б. Бойчука, Г. Івашків, О. Ковальчук, М. Левицької, М. Станкевич, Р. Шмагало та ін., де ґрунтовно описано види та жанри декоративно-прикладного мистецтва, їх вплив на відродження національних традицій та культури особистості.

Декоративно-прикладне мистецтво з позиції мистецтвознавства є предметом дослідження Є. Антоновича, Л. Баженова, М. Гнатюка, Р. Захарчук-Чугай, Т. Кари-Васильєвої, Л. Оршанського, О. Соломченка, С. Сидоренка та ін. Окремі аспекти формування національних цінностей учнів загальноосвітніх шкіл на основі елементів народних ремесел відображені в наукових працях Г. Богатирьової, Л. Маєвської, З. Резніченко, С. Стельмах, Л. Фірсової та ін.

Результати досліджень педагогів О. Комаровської, Н. Миропольської, Л. Масол, О. Шарабури, А. Щербо підтверджують думку про те, що твори народного декоративно-прикладного мистецтва впливають на розвиток естетичних якостей особистості молодших школярів, особливо рукотворні вироби народних майстрів з вишивки, ткацтва, килимарства, різьби по дереву, ковальства та ін., естетичне ставлення учнів до дійсності та декоративно-прикладного мистецтва набуває якісно іншого

характеру [6, с. 110]. Зокрема, у своїх оцінних судженнях школярі прагнуть до глибшого дослідження та усвідомлення місця окремих засобів виразності творів декоративно-прикладного мистецтва, акцентують увагу на них, сприймаючи окремі елементи художньої форми. Цікавим і водночас таким, що викликає протиріччя, виявилось те, що з метою естетичного розвитку школярів засобами народної художньої творчості дослідники пропонують ознайомлювати дітей лише з найважливішим художніми техніками, способами освоєння мистецького доробку народних майстрів, збагачення емоційно-чуттєвого досвіду сприйняття й оцінки творів народного декоративно-прикладного мистецтва [6, с. 112].

На думку науковців у дошкільному та молодшому шкільному віці у дітей формується естетичне ставлення до дійсності та мистецтва, своє сприйняття та оцінка декоративно-прикладного мистецтва. Їх сприйняття має спонтанний характер та, водночас, свідчить про виявлення оцінного ставлення дітей до етнохудожніх образів [2, с. 128].

Провідною умовою реалізації естетично-виховних можливостей народного декоративно-прикладного мистецтва є забезпечення соціальних параметрів функціонування й розвитку етнохудожніх цінностей. Відповідальне ставлення дітей до творчості народних майстрів зумовлене демократичною і гуманістичною природою декоративно-прикладного мистецтва, що передає сформований століттями чуттєво-практичний досвід поколінь, демонструє розуміння закономірностей та фундаментальних цінностей життя, утилітарність побуту, а звідси й готовність школярів до збереження творів народного мистецтва та поповнення новими доробками.

За умов сучасних інноваційних підходів до сприйняття дійсності за законами краси зростає інтерес до творів декоративно-прикладного мистецтва, набуває особливого змісту та значення [3, с. 12-13]. Народне мистецтво українських митців традиційно генерує ідеї добра і краси, поваги до людини, адже саме це сприяє формуванню високої духовності підростаючого покоління, розвиває творчу активність, збагачує моральні цінності дітей, спонукає до проявів бажання поповнювати духовну скарбницю України.

Маєвська Л.М. вважає, що у кожний віковий період формування людини етнохудожні цінності дозволяють передавати естетичний досвід, забезпечувати тим самим необхідні умови для розвитку її почуттів, ціннісних орієнтацій, духовних потреб тощо [4, с. 198].

Народне декоративно-прикладне мистецтво входить у світ особистості в дошкільному та молодшому шкільному віці. Діти у такому віці сприймають безпосередньо фольклорні форми художньо-образного відтворення довкілля. Казкові персонажі, фантастичні образи, наповнені творчою уявою майстрів народного мистецтва, привертають їхню увагу, викликають живий інтерес, дозволяють у властивій для них художній формі відчутти та зрозуміти красу природи та людських стосунків [4, с. 86-87].

Естетичний розвиток дітей у молодшому шкільному віці відбувається шляхом ознайомлення їх із засобами виразності творів декоративно-прикладного мистецтва, окремими художніми техніками, які використовують у своїй творчості народні майстри. Художні твори, створені народними майстрами, прищеплюють любов до рідного краю, вміння бачити і розуміти навколишній світ. Від залучення дітей до мистецтва у вирішальній мірі залежить формування сприйнятливості світу прекрасного, прагнення жити і працювати за законами краси. Чим раніше педагог залучає дітей до яскравого, барвистого світу народного мистецтва, тим швидше та плідніше вдається розвинути їх фантазію, творчу уяву, самостійність та ініціативу, виховати художній смак.

Як показує досвід, на формування етнокультурної особистості значний вплив має виготовлення дитячих іграшок, виробів за тематикою народних та релігійних свят. Займаючись виготовленням виробів, учні отримують знання з національної культури, у них розвивається емоційно-ціннісне відношення до рідного краю, народу, сім'ї, культури.

З методичної точки зору, у зв'язку з цим відбувається:

- розвиток здатності учня формувати власний погляд на питання становлення й розвитку національної культури;
- розвиток творчої особистості на підґрунті досвіду народних традицій;
- формування почуття гідності та приналежності до даного етносу [5, с. 171].

Емоційна мова мистецтва – вірний, найпростіший та доступний місток від душі народу до душі дитини. З давніх давен у педагогіці проповідується головний принцип: виховувати дітей у сім'ї та в дитячому садочку на мистецтві близькому, рідному, мистецтві того краю, де живе людина. Дитина тягнеться до всього яскравого, барвистого. Багато робіт народних майстрів маленькі діти сприймають глибше і повніше, ніж великі полотна живопису чи скульптуру. Більшість педагогів минулого й сьогодення відзначають значний вплив народного мистецтва на формування у дітей перших уявлень про Батьківщину, почуття любові до неї.

Отже, художньо-естетичне виховання – це виховання за допомогою мистецтва естетичних емоцій та почуттів, художньо-естетичної культури особистості, розвиток сутнісних сил та художньо-творчих здібностей людини, утвердження естетично-гуманістичного ставлення до навколишньої дійсності й мистецтва.

Проблема естетичного виховання покоління, що підростає, є актуальною, адже кожен історичний етап розвитку суспільства, формуючи свій ідеал, висуває свої вимоги або модифікує старі, переорієнтовує людину в її оцінках дійсності.

Список використаних джерел:

1. Гнатюк М.В. Образотворче мистецтво. Методика навчання дітей молодшого шкільного віку: підручник. Івано-Франківськ : Плай, 2008. 240 с.
2. Захарчук-Чугай Р.В., Антонович Є.А. Українське народне декоративне мистецтво: навчальний посібник. Київ : Знання, 2012. 342 с.
3. Кара-Васильєва Т. Декоративне мистецтво України ХХ століття: у пошуках «Великого стилю». Київ : Либідь, 2005. 280 с.
4. Маєвська Л.М. Етнокультурне виховання. Нормативно-правове забезпечення: Міжнародний та вітчизняний рівень. Житомир : ЖДУ, 2007. 302 с.
5. Фічора І.В. Народне образотворче мистецтво та декоративно-прикладне мистецтво як засіб естетичного виховання і розвитку молодших школярів. *Гірська школа українських Карпат*. 2014. № 11. С. 171.
6. Формування базових компетентностей учнів загальноосвітньої школи у системі інтегративної мистецької освіти: методичний посібник для вчителя / за ред. Л. Масол. Київ : Педагогічна думка, 2010. 228 с.

Пижівська Т.В.

викладач англійської мови;

Брезицька Н.В.

викладач англійської мови,

Чернівецький медичний коледж

Буковинського державного медичного університету

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ У НЕМОВНИХ ВНЗ

Сучасне суспільство вимагає виховання самостійних, ініціативних, відповідальних громадян, здатних ефективно взаємодіяти у виконанні соціальних, виробничих та економічних завдань. Світ інформаційних технологій, розвиток науки і техніки та багато інших характеристик сучасного суспільства – все це висуває високі вимоги до підготовки спеціалістів, здатних до професійного зростання та успішної професійної самореалізації. Нинішній випускник ВНЗ повинен володіти багатьма якостями, необхідними для успішного професійного старту. Його професійна компетентність формується на засадах теоретичних знань, практичних умінь та навичок, особистісних якостей та життєвого досвіду, що в комплексі формують здатність фахівця вирішувати професійні проблеми на конкретному робочому місці. Майбутній фахівець повинен володіти професійними компетенціями відповідно до свого фаху. Однак, слід зазначити, що компетентність фахівця не можна обмежувати лише професійними компетенціями. Він також повинен володіти інформаційними, комунікаційними, особистісними компетенціями, компетенціями до навчання та розвитку і, безперечно, випускник ВНЗ повинен володіти іноземною мовою, що в наша час є не лише показником освіченості, а стає чимось на кшталт «must have and must know» не лише для успішної професійної самореалізації, а і для соціалізації у вирі насиченого сьогодення.

Тому на сьогоднішній день перед викладачами іноземних мов у немовних ВНЗ постає надзвичайно важливе і відповідальне завдання – навчити студентів немовних ВНЗ іншомовному спілкуванню та забезпечити максимальну активізацію комунікативної діяльності студентів на занятті та поза його межами. Однак варто зазначити, що

навчання іноземним мовам у немовних ВНЗ має ряд специфічних проблем та особливостей, з якими не завжди викладачу вдається справитись. Перш за все, це обумовлене тим, що дуже часто студенти немовних ВНЗ не бачать сенсу у вивченні іноземної мови поряд з фаховими дисциплінами. Це, насамперед, пов'язано з низькою мотивацією або ж її відсутністю, а нерідко з браком лінгвосоціокультурної компетентності, тому пошук не обов'язково нових, але ефективних методів та засобів навчання іноземній мові є першою проблемою, що постає перед викладачем.

Проблема мотивації присутня під час вивчення будь-якого предмету, але особливо гостро вона стоїть при вивченні іноземної мови за професійним спрямуванням, оскільки дана дисципліна вимагає певної бази знань студента, володіння певними комунікаційними навичками, потребує більшої кількості часу для успішного опанування матеріалом. В першу чергу, це пов'язано з тим, що у немовних навчальних закладах більша увага приділяється вивченню профільних предметів. Як показує практика, негативно впливає і той факт, що групи, як правило, формуються зі студентів з різним рівнем знань, що дуже часто служить стримуючим фактором для слабших студентів і не дозволяє їм розкритися у повному обсязі.

Обов'язковою умовою формування у студентів бажання вчитись та досягати поставлених цілей є розвиток інтересу і формування позитивної мотивації у студентів до навчання. Тому головним завданням викладача іноземних мов є створення оптимальних умов для розвитку позитивної мотивації студентів-медиків до вивчення іноземної мови і до мотивації розвитку комунікативних мовних навичок, зокрема. На заняттях викладач повинен створити таке мовне середовище, при якому студенти отримуватимуть позитивні емоції від самого процесу навчання, тим самим ефективно засвоюючи знання. Важливим завданням для викладача є віднайти той оптимальний баланс між внутрішньою та зовнішньою мотиваціями, при якому відбувається формування пізнавальних мотивів і цілей, з'являються позитивні емоції, що викликають інтерес до навчання, уміння і бажання вчитися та застосовувати отримані знання на практиці.

Ще одним нелегким завданням для викладача іноземної мови в немовних ВНЗ – це сформувані і розвинути комунікативну компетенцію студентів за порівняно короткий проміжок часу, що обмежений навчальним планом, зважаючи на той факт, що значна кількість студентів володіють лише слабкими навичками деяких видів мовленнєвої діяльності.

За мінімальної кількості годин, відведених на вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням, роль викладача немовного ВНЗ не навчити іноземній мові, а не втратити того багажу, з яким студенти прийшли на перший курс, збільшити його шляхом поповнення фаховою термінологією та підготувавши студентів до професійної комунікації.

Для того, щоб зробити процес навчання цікавішим і продуктивним викладач часто застосовує комунікативний метод навчання. Комунікативна спрямованість навчання – передумова успіху в практичному оволодінні студентами іноземною мовою. Як показує практика, цьому значною мірою сприяє атмосфера колективного спілкування, організованого на основі комунікативних ситуацій. Ситуації стимулюють студентів до комунікативно-мотивованого виконання мовленнєвих дій, а спілкування в таких ситуаціях дає студентам змогу свідомо засвоїти іншомовний матеріал.

Завданням викладача є організувати процес навчання таким чином, щоб студентам було цікаво використовувати іноземну мову як для спілкування в реальних життєвих ситуаціях, так і для набуття знань, та щоб орієнтуватися в соціокультурних аспектах країни, мова якої вивчається. Одним з методів формування стійких пізнавальних інтересів і мотивів, є застосування інформаційних технологій у початковому процесі. Використання сучасних інформаційних технологій у вивченні іноземної мови дозволяє отримати наступні позитивні результати: підвищити мотивацію студентів до наукової діяльності, урізноманітнити методи та інструменти навчання студентів іноземної мови, поглиблювати міжнародну інтеграцію у європейський освітній простір, здійснювати акцент на самостійному опрацюванні матеріалів студентами, підсилити традиційні методи та інструменти навчання іноземної мови новітніми.

Список використаних джерел:

1. Баева Т.А., Константинова Ю.А. Роль мотивации при обучении иностранному языку студентов-медиков. [Електронний ресурс] / Т.А. Баева, Ю.А. Константинова // Архив конференций ООО «Руснаука», Publishing house Education and Science s.r.o. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/33_DWS_2013/Pedagogica/2_149873.doc.html
2. Войткевич Н.І. До питання про специфіку викладання іноземних мов на 1-2 курсах немовних факультетів / Научният потенциал на света – 2012 // Материали за VIII международна научна практична конференция. 17-25 септември 2012. – София: Бял ГРАД-БГ. ООД, 2012.
3. Кандзюба Л.І. Мотивація – запорука успіху вивчення іноземної мови // Конференція ЕМС 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://konfemc.ukrainianforum.net/t118-topic#120>
4. Ляховицкий М.В. Методика преподавания иностранных языков: Учеб. пособие для филол. факультетов вузов / М.В. Ляховицкий. – М.: Высш. школа, 1981.

Троцюк М.В.

викладач,

*Володимир-Волинський педагогічний коледж
імені А.Ю. Кримського*

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК АУДІЮВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

На сучасному етапі розвитку методичної науки аудіювання розглядається як фундаментальне вміння, оволодіння яким є важливою умовою навчання іноземної мови.

Сприйняття мовлення на слух пов'язане з подоланням багатьох труднощів. Необхідно чітко визначити всі труднощі аудіювання з метою цілеспрямованого навчання аудіювання на подолання їх і формування в студентів на цій основі міцних вмінь та навичок.

Аудіювання – єдиний вид мовленнєвої діяльності, під час якої від суб'єкта, який виконує діяльність нічого не залежить [1]. Слухач, на відміну від хто пише, говорить чи читає, не має можливості вплинути на хід процесу, полегшити своє завдання, створити сприятливі умови для сприймання інформації. Читач може створити собі сприятливі умови, які

полегшують процес і дають можливість читати досить довгий час не викликаючи перевтоми. Натомість, аудіювання вимагає напруженої психічної діяльності і не має таких сприятливих умов, що викликає швидко втому і відключення уваги слухача, особливо коли зміст повідомлення не цікавий для слухача.

Одним з способів вирішення цієї проблеми, особливо в процесі вивчення мови професійного спрямування – це використання цікавих пізнавальних автентичних текстів професійного спрямування. Такі тексти несуть цікаву та корисну інформацію про майбутню сферу професійної діяльності студентів і допомагають значно підсилити інтерес слухача та сконцентрувати його увагу на повідомленні, що в результаті якісно сприяє оптимізації процесу аудіювання.

Розвиток навичок аудіювання під час вивчення мови професійного спрямування являє собою складний психолінгвістичний процес, обумовлений багатьма індивідуальними психологічними факторами, який вимагає багато зусиль як від студента, так і викладача та організації навчального процесу в цілому [1]. При цьому, загально відомо, що вміння говорити іноземною мовою не гарантує вміння вільно розуміти усне мовлення в тих же масштабах. Хоча й ці два вміння і знаходяться у взаємозв'язку, домогтись їх рівномірного розвитку можливо лише шляхом використання спеціальних вправ на розвиток вміння розуміти усне мовлення в різних умовах спілкування [3, с. 14].

У методичному плані навчання аудіювання є спеціально організованою програмою дій з текстом, що сприймається на слух. Оскільки цей процес є внутрішньою діяльністю, яка не піддається спостереженню, то вчителю необхідно поступово навчати учнів окремих дій, які є її складовими компонентами. Тому до системи вправ навчання аудіювання входять як вправи для розвитку суто вмінь аудіювання, так і вправи для формування мовленнєвих (фонетичних, лексичних, граматичних) навичок аудіювання, а також спеціальні вправи, спрямовані на розвиток мовленнєвих механізмів аудіювання (імовірного прогнозування, уваги та аудитивної пам'яті, осмислення).

За допомогою технічних засобів навчання можна виконувати такі вправи на формування навичок аудіювання:

1. Вправи на диференціацію звукової форми слова та його розуміння. Такі вправи привчають слухачів до точності слухання, що полегшує розуміння словоформ у потоці мовлення.

2. Вправи на семантизацію похідних і складних слів. Наприклад, звучать такі пари слів: load – unload, regard – disregard, to train – training.

3. Вправи на семантизацію елементів у синтагмі. Синтагматичний зв'язок між семантично і граматично сумісними одиницями визначається переважно дієсловом. Значення ж самого дієслова виводиться із семантичних сполучень на основі синтагматичного передбачення. Наприклад:

– на екрані ваших комп'ютерів ви бачите фрази, в яких не вистачає певних слів. Доберіть потрібні за змістом дієслова та надрукуйте їх: to ... a play (perform); to ... the arms race (halt).

Крім того, технічні засоби навчання можуть бути дуже ефективно використані при виконанні вправ на розвиток мовленнєвих механізмів аудіювання:

1. Вправи на розвиток імовірного прогнозування:

– прослухайте першу фразу і, спираючись на її зміст, завершіть другу фразу або оберіть той варіант фрази (з поданих на екрані трьох варіантів), який вважаєте логічно правильним;

– прослухайте коротку характеристику людини та оберіть з чотирьох поданих на екрані варіантів її професії той, що ви вважаєте правильним;

– прослухайте заголовки і скажіть про що йдеться в текстах.

2. Вправи на розвиток уваги та аудитивної пам'яті:

– прослухайте частини фрази та з'єднайте їх в одну фразу. Введіть цю фразу з клавіатури та повторіть її за диктором;

– прослухайте оголошення. На екрані ви бачите графічний варіант цього оголошення. Заповніть пропуски, вводячи потрібні слова з клавіатури.

3. Вправи на розвиток механізму осмислення:

– прослухайте репліки з діалогу. Згадайтесь, хто його веде. На екрані ви бачите чотири варіанти відповіді;

– прослухайте фразу і скажіть, коли відбувалася дія (оберіть правильну відповідь з чотирьох поданих на екрані варіантів);

Розвинути в студентів уміння аудіювання можна за допомогою умовно-комунікативних і комунікативних рецептивних вправ. Ці вправи можна виконувати за допомогою технічних засобів навчання, при цьому, найефективнішим технічним засобом виступає саме комп'ютер. Адже він дозволяє не лише прослуховувати матеріал (як аудіо- та відео-технології), але й виконувати завдання до поданого матеріалу. Наприклад:

- прослухайте початок розповіді і згадайтеся, що відбулося далі;
- подивіться на зображення на екрані, прослухайте його опис і запропонуйте свій варіант розвитку подій;
- прослухайте текст і розташуйте подані на екрані речення в логічній послідовності;
- подивіться на малюнок на екрані, прослухайте чотири фрази і оберіть ту фразу, яка відповідає малюнку;
- прослухайте фразу. На екрані ви бачите чотири речення. Оберіть те речення, яке відповідає змісту фрази;
- прослухайте невеликий діалог. На екрані ви бачите подані репліки з даного діалогу. Розташуйте репліки в правильній послідовності.

Таким чином, можна зазначити, що технічні засоби при навчанні аудіювання необхідно використовувати не лише для пред'явлення аудіотексту, а й для виконання різних видів вправ.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що для формування навичок аудіювання необхідно використовувати на заняттях автентичний матеріал, що відповідає рівню володіння мовою студентами, релевантний темам, що вивчаються, і словниковому запасу. Прийом аудіовізуалізації дозволяє розуміти зміст автентичних аудіовізуальних матеріалів.

Застосування відео на заняттях іноземної мови при формуванні навичок аудіювання є надзвичайно ефективним. Для його реалізації існує багато можливостей. Використання відеоматеріалів значно підвищує мотивацію студентів до вивчення іноземної мови, дозволяє в цікавій та незвичайній формі подати навчальний матеріал, полегшити процес сприймання інформації та залучити студентів до активної роботи на занятті.

Список використаних джерел:

1. Бочкарьова О.Ю. Методика навчання майбутніх учителів англійської мови професійно спрямованого аудіювання: дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Бочкарьова Олена Юріївна. – К., 2007. – 281 с.
2. Колкер Я.М., Устинова Е.С. Обучение восприятию на слух английской речи. – М., 2002. – 234 с.
3. Комунікативні методи та матеріали для викладання англійської мови / Перекл. і адапт. Л.В. Биркун. – Oxford University Press, 1998. – 49 с.
4. Куліченко Н.М. Використання відеоматеріалів на уроках англійської мови [Електронний ресурс] / Н.М. Куліченко. – 2015. – Режим доступу: <http://dnz156.klasna.com/uk/article/vikoristannya-videomaterialiv-na-urokakh-angliisko.html>
5. Пшеняннікова Н.О. Використання відеофільмів на уроках англійської мови [Електронний ресурс] / Н.О. Пшеняннікова // Науковий вісник Донбасу. – 2012. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_1_13

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Двіжона В.М.
докторант,
Пряшівський університет

КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЮЧА РОБОТА З ПРОФІЛАКТИКИ ДИСКАЛЬКУЛІЇ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У відповідності до міжнародної класифікації хвороб (МКХ-10) виділяється специфічний розлад арифметичних навичок – F 81.2. Цей розлад включає в себе специфічні порушення навичок лічби, основних обчислювальних навичок додавання, віднімання, множення та ділення.

На основі аналізу психологічної структури елементарних математичних понять і дій можна виділити ті когнітивні та мовні передумови, які зумовлюють оволодіння дитиною математичними операціями.

Формування математичних понять багато в чому залежить від того, на якому рівні чуттєвого розвитку знаходиться дитина. Чим точнішими та більш диференційованими є уявлення дитини про часові, просторові, кількісні відношення реальних предметів, тим легше буде здійснюватися перехід від таких уявлень до математичних понять.

Успішне оволодіння математичними поняттями багато в чому залежить від рівня сенсорного розвитку дитини, від рівня сформованості математичних уявлень, від вміння виділяти властивості предметі, співставляти і систематизувати ці предметі на основі виділених властивостей [1].

Найважливішими передумовами вивчення математики в початковій школі є сформованість:

- ✓ елементарних уявлень про колір, величину, форму;
- ✓ основних просторових, часових та кількісних величин;
- ✓ вміння співставляти, знаходити подібності та відмінності на основі цих ознак і відношень.

Спираючись на сформовані уявлення про величину, кольори, форми та кількість, учні повинні вміти систематизувати, порівнювати та впорядковувати предмети.

Оволодіння поняттями числа та лічби залежить від рівня сформованості просторових відношень: вміння розрізняти «вгору», «вниз», «ліворуч» та «праворуч», визначати розташування предметів по відношенню один до одного, оцінювати величину предметів, що знаходяться на відстані (перспективне сприйняття), вміння визначати форму [1].

Зорове сприйняття і орієнтація в просторі забезпечують засвоєння графічного зображення букв і цифр, оволодіння буквеною і цифровою символікою в процесі письма. Сформованість просторової організації має велике значення для аналізу складених чисел [3].

Відповідно до особливостей психічного розвитку молодших школярів, формування математичних понять, умінь та навичок повинно відбуватися на основі предметно-практичних дій. Тому на уроках математики є доцільним використання різноманітних схем, таблиць, малюнків, які складаються самим учнем. Це вимагає високого рівня розвитку дрібної моторики рук. Труднощі, пов'язані з практичними діями, відволікають дитину від досягнення основної мети діяльності, перешкоджають її досягненню, знижують темп виконання завдання а також мотивацію до навчання [1].

Експериментально доведено, що порушення чіткості рухів рук, точності сприйняття, а також низький рівень зорово-рухової координації негативно впливають на процес оволодіння математичними знаннями [2].

Варто також відмітити, що при оволодінні елементарними математичними поняттями дитина опирається не тільки на сприйняття предметів і дій з ними (так зване наглядно-образне мислення), але й на вміння абстрагувати, узагальнювати, тобто на вербально-логічне мислення.

При вивченні курсу «Математика» в початковій школі велике значення має принцип взаємодії конкретного та абстрактного мислення. Як стверджував П.П. Блонський, шкільна освіта «робить мислення більш абстрактним, в той самий час і більш детальним та конкретним» [4]. Порушення ж взаємодії між конкретним та абстрактним мисленням

нерідко викликає виникнення труднощів в оволодінні математичними знаннями.

Головним освітнім завданням при вивченні математики в школі є оволодіння учнями системою доступних математичних знань, вмінь та навичок, необхідних в повсякденному житті та в майбутній професії. Особливим завданням є формування вміння розв'язувати практичні та навчальні задачі математичними засобами: вести пошук інформації, розуміти значення величин і способів їх вимірювання, вміти використовувати алгоритми, розвивати повноцінні обчислювальні навички.

Виходячи з вищевикладеного, можна виділити основні напрямки корекційно-розвиваючої роботи щодо профілактики та корекції дискалькулії в умовах школи:

1) здійснення педагогічної діагностики труднощів, які виникають під час вивчення математичних понять, своєчасне їх виявлення. Результати обстеження враховувати при розробці корекційно-розвиваючої роботи, при підготовці до уроків математики;

2) формування у дітей розуміння необхідності та значимості математичних знань, умінь та навичок. Слід звернути увагу на створення сприятливого фону з акцентом на соціальну важливість отриманих математичних знань. Для цього обираються ті форми навчання, які максимально пов'язані з життєвими ситуаціями, ведуть до підвищення мотивації при різних видах діяльності;

3) введення педагогами математичних термінів таким чином, щоб при їх розумінні виникав єдиний образ;

4) активізація міжпредметних зв'язків;

5) застосування нових, науково обґрунтованих організаційних і методичних форм навчальної діяльності;

6) планування навчальної діяльності таким чином, щоб учні могли зрозуміти, де і як можна застосувати отримані знання;

7) при виконанні перевірки знань (контрольні, самостійні роботи, тощо) виділяти учням з дискалькулією додатковий час в об'ємі 20-25% від запланованого для обчислень та розв'язування задач;

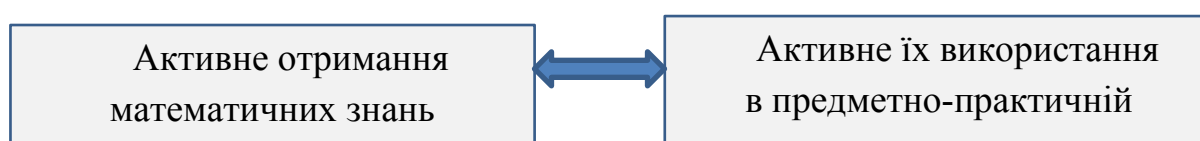
8) застосування диференційованого підходу до учнів з різним рівнем засвоєння математичних знань;

9) використання допоміжних засобів при роботі над розв'язуванням задач (малюнки, таблиці, тощо);

10) включення корекційно-розвиваючих вправ, розроблених на математичному матеріалі і орієнтованих на розвиток пізнавальних психічних процесів дітей;

11) врахування не лише змісту навчальної програми та методик її викладання, але й індивідуальних можливостей сприйняття навчального матеріалу конкретним учнем [2].

Окреслені напрямки роботи при формуванні в учнів математичних понять можна зобразити графічно:

Таким чином, в процесі корекційно-розвиваючої роботи учні спочатку оволодівають навичками математичних дій на основі чуттєвого досвіду в процесі ігрової діяльності та вправ, поступово переходячи до засвоєння понятійної сутності математичних понять та мови.

Список використаних джерел:

1. Лалаева Р.И., Гермаковска А. Нарушения в овладении математикой (дискалькулии) у младших школьников. Диагностика, профилактика и коррекция. – СПб., 2005. – 176 с.
2. Кондратьева С.Ю. Коррекционная работа по профилактике дискалькулии у дошкольников с ограниченными возможностями здоровья. *Дефектология*. – 2017. – № 6. – С. 28-49.
3. Лурия А.Р. Основы нейропсихологии. – Москва, 1978. – 344 с.
4. Блонский П.П. Память и мышление. – Москва, 2007. – 280 с.

Суховієнко Н.А.

*кандидат педагогічних наук, логопед,
Консультативно-лікувальний центр патології мовлення
Київського міського психоневрологічного диспансеру № 5*

СТАН І ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Включення осіб із особливими потребами в освітній простір є тенденцією, яка характерна для високорозвинених країн та зумовлена зміною ставлення суспільства до зазначеної категорії громадян. Необхідність розвитку інклюзивної освіти визнається ООН з питань освіти, науки і культури: «Інклюзивна освіта відіграє важливу роль у досягненні соціальної рівності і є одним із елементів навчання протягом усього життя людини» [2, с. 4]. Впровадження інклюзивної освіти на усіх рівнях освіти, як один із акцентів сучасної вітчизняної освіти, свідчить про перспективність та тяжіння до європейського освітнього формату.

Значущість інклюзивної освіти не піддається сумніву, про що свідчить науковий інтерес вітчизняних та закордонних науковців до неї. У роботах О. Акімової, Е. Данілавічюте, Д. Деспелер, Е. Кутепової, Т. Лормана, Д. Лупарта, І. Луценко, Н. Софій висвітлено теоретичні, методичні та організаційно-педагогічні аспекти інклюзивної освіти. Слід відмітити результати досліджень інклюзивної освіти, що представили в своїх роботах Т. Бут, Р. Джексон, М. Ейнскоу, В. Засенко, М. Кінг-Сірс, М. Малофєєв, Д. МакГі-Річмонд, Т. Мітчел, Д. Роза, С. Сорокоумова, Д. Харві, І. Хафізулліна, З. Шевців, Л. Шипіцина, О. Шпек, Л. Фомічова. Розробка проблеми формування професійної готовності вихователів до роботи в інклюзивній освіті здійснена у роботах А. Аніщук, О. Голюк, Л. Зданевич, І. Кузави.

Дослідники Г. Кейлі та С. Доуру зазначають, що інклюзивна освіта – «це програми спеціальної освіти, які надають послуги підтримки особам з особливими освітніми потребами для продовження освіти на усіх ступенях разом з однолітками [5 с. 307]. В «Керівних принципах політики в області інклюзивної освіти» ООН відзначено, що «її мета полягає в ліквідації соціального відчуження, що є наслідком різного роду негативних відносин

і відсутності належного реагування на відмінності за ознакою раси, економічного становища, соціального статусу, етнічного походження, мови, релігії, статі, сексуальної орієнтації й індивідуальних здібностей» [2, с. 4]. Відтак, важливість успішного здійснення інклюзивної освіти не піддається сумніву, оскільки її ідеологія відповідає загальнолюдським цінностям і політиці більшості розвинених країн світу.

Основний пріоритет сучасної дошкільної освіти – повноцінне всебічне виховання дитини: її фізичний, моральний, інтелектуальний, соціальний розвиток. Особливої уваги потребують діти, які мають особливі потреби. Для роботи з ними вихователь має бути підготовлений психологічно, теоретично та методично. «Навчання дітей з особливими потребами, кількість яких постійно збільшується, потребує ретельної підготовки з боку педагогічних кадрів, а також забезпечення належних умов відповідно до індивідуальних особливостей кожної дитини означеної категорії» [1, с. 109].

На нашу думку, важливість вирішення проблеми розвитку інклюзивної освіти в закладах дошкільної освіти в Україні супроводжується суперечностями між: 1) високими вимогами суспільства до майбутнього вихователя, здатного працювати з дітьми з особливими потребами та невідповідністю цим вимогам традиційної системи їхньої підготовки у закладах вищої освіти; 2) потребами в майбутніх вихователях з високим рівнем сформованої готовності до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти, яку вони набувають в процесі практики, та станом особистісної готовності до такого процесу; 3) необхідністю повноцінного розвитку дітей дошкільного віку з особливими потребами та недостатньою розробленістю змісту (теоретико-методологічної, методичної, практичної складової) інклюзивної освіти; 4) потребою в професійно компетентних майбутніх вихователях і відсутністю педагогічних умов та моделі їх підготовки до роботи в умовах інклюзивної освіти [4, с. 2].

Одним із факторів успішного вирішення наведених суперечностей є фаховість та професійна підготовленість вихователів закладів дошкільної освіти. Кінцевим результатом професійної підготовки майбутніх вихователів є його готовність до обраної фахової діяльності. За словником, професійно-педагогічна підготовка визначається як «система організаційних і педагогічних заходів, що забезпечує

формування в особистості професійної спрямованості, знань, умінь, навичок і професійної готовності» [3, с. 121]. Професійна підготовка вихователя до майбутньої роботи в інклюзивній освіті має свою специфіку і низку вимог до майбутнього фахівця. Для професійної підготовки майбутнього вихователя, окрім набору знань, умінь та навичок, необхідних для роботи із дітьми з особливими потребами, важливу роль відіграє емоційна складова, тому важливо сформувати в майбутніх фахівців емоційно-позитивне, толерантне ставлення до дітей, які мають особливі потреби. Окрім цього, майбутній вихователь, який пов'язує свою професійну діяльність із дошкільниками в інклюзивній освіті, має володіти знаннями про основні форми порушення слуху, зору, мовлення, затримки інтелектуального та психічного розвитку, опорно-рухового апарату, розуміти особливості підходу до навчання для таких дітей. Професійна підготовка такого фахівця зумовлює, зокрема, знання про організацію інклюзивного навчання, особливостей інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку (серед них – діти із особливими потребами та без них), розуміння специфіки роботи із групою, яка наповнена дітьми із різним рівнем фізичного та інтелектуального розвитку, знання методів та засобів роботи, умінь коректно підбирати та вдало їх реалізовувати. Майбутній вихователь повинен бути ознайомлений із нормативними документами щодо організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти.

Ми розробили професіограму вихователя інклюзивної групи закладу дошкільної освіти, яка містить необхідні якості фахівця. Професіограму розділено на два блоки: характеристика особистості (особисті якості) та професійні якості (розділені на загальні та спеціальні). Такий вибір обґрунтовуємо тим, що майбутній вихователь закладу дошкільної освіти в умовах інклюзивної освіти має гармонійно поєднувати розвинені особисті та професійні якості. Ми вважаємо, що помилково акцентувати увагу на суто професійних знаннях, уміннях, навичках та компетентностях, які необхідні вихователю інклюзивної освіти в ДНЗ, оскільки велике значення мають риси вихователя як особистості, деякі з них навіть детермінують професійні якості, а окремі з них є обов'язковими для здійснення цієї професійної діяльності. Відтак, до особистих якостей відносимо: людинолюбство, доброзичливість,

відповідальність, порядність, вимогливість до себе, віра в свої можливості, гнучкість, психологічна стійкість, емпатія, терпимість, незаангажованість, відкритість до нового. Визначено необхідні професійні якості, які розподілені на загальні (знання про завдання та цілі освіти, особливості організації навчально-виховного середовища, знання про вікові та індивідуальні особливості дитини, ступені та закономірності її розвитку, знання про чинники впливу на розвиток особистості дитини, усвідомлення суспільної значущості своєї професії, професійна спрямованість, педагогічний оптимізм, педагогічна рефлексія, ораторські здібності, знання про форми роботи із батьками) та спеціальні (знання про особливості розвитку дітей дошкільного віку, знання про організацію інклюзивної освіти, позитивне і толерантне відношення до дітей, які мають особливі потреби, набір знань, умінь та навичок для роботи з дітьми із особливими потребами, знання про основні форми порушення слуху, зору, мовлення, затримки інтелектуального та психічного розвитку, опорно-рухового апарату, поведінки, уміння підбирати ефективні методи для розв'язання проблем дошкільників в інклюзивному середовищі, вміння надавати педагогічну підтримку, орієнтація на потреби та можливості кожної дитини незалежно від наявності або відсутності особливостей розвитку; спрямованість на партнерські відносини із дитиною). Високий професійний рівень, наявність необхідних особистих рис та ціннісних орієнтацій, здатність до їх відтворення в процесі взаємодії із дошкільниками в інклюзивній освіті найкращим чином впливають на перебіг навчально-виховного процесу. Ми впевнені, що професійна підготовка майбутніх вихователів ЗДО в інклюзивній освіті повинна бути скерованою на вироблення саме таких рис та ціннісних орієнтацій.

Отже, теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти займає чільне місце в сучасній міжнародній та вітчизняній освіті. Стан професійної підготовки вихователів закладів дошкільної освіти України все ще залишається недостатньо розробленим для успішного втілення інклюзивної освіти, проте однозначно має перспективність для подальшого вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Кайдалова Г.П. Досвід зарубіжних країн у запровадженні інклюзивного навчання в Україні. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 6. С. 108–116.
2. Руководящие принципы политики в области инклюзивного образования / Организацией Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры. ЮНЕСКО, 2009. 36 с. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0017/001778/177849r.pdf> (дата обращения: 15.11.2018).
3. Словник психолого-педагогічних термінів і понять (на допомогу працівнику сільської школи) / укл. Ю.В. Буган, В.І. Уруський. Тернопіль: ТОКІППО, 2001. 179 с.
4. Суховієнко Н. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Хмельн. гуманіт. пед. акад. Хмельницький, 2018. 20 с.
5. Kayili G., Doğru S.S.Y. Impact of inclusive education received in early childhood on school readiness: a case study. *International Journal of Multidisciplinary Thought*, 2012. № 2, pp. 307–315.

Цимбал-Слатвінська С.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

ЦІЛЕСПРЯМОВАНЕ ВКЛЮЧЕННЯ СТУДЕНТІВ У ПРАКТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ІЗ ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Неухильне зростання кількості дітей, які мають різні форми відхилень у мовленнєвому розвитку, актуалізує потребу у кваліфікованих логопедах.

Особливість професії логопеда полягає в тому, що за своєю суттю вона орієнтована на допомогу іншим людям, що передбачає дотримання принципу зв'язку теорії і практики. Цим питанням приділяли увагу О. Баскакова [1], А. Богуш [2], С. Заплатна [3], А. Колупаєва [4], А. Рудих та Л. Мороз [5] та ін. Науковці вважають, що основний шлях такої інтеграції – це розробка якісно нового змісту навчальної практики, починаючи з першого курсу.

Підготовчий етап (перший курс). Для теоретичної підготовки введено інтегративну тему «Основи спеціальної педагогіки і психології» з таких

міркувань: непоінформованістю студентів 1 курсу про специфіку майбутньої професії, відсутністю спеціальної дисципліни підготовки студентів на 1 курсі, необхідної для проходження ознайомчої практики на 2-му курсі.

Для більш цілеспрямованого включення студентів у практичну діяльність із дітьми, що мають порушення мовленнєвого розвитку, вважаємо за необхідне надати студентам систему завдань, у ході виконання яких вони вправлялися б у різних діях, які сприяють виробленню певних умінь і навичок, необхідних для взаємодії з дітьми з порушенням мовлення.

Перший блок завдань передбачав формування комунікативних умінь на основі диференційованого підходу до дітей з порушенням мовлення. Студентам пропонувалося провести фіксоване педагогічне спостереження за процесом спілкування вихователя, логопеда, їх умінням бачити й виділяти дітей з порушенням мовлення. Пропонувалося оцінити результативність обраних вихователем, логопедом форм взаємодії з дітьми з порушенням мовлення, визначити адекватність їхніх комунікативних впливів у цілому і їхню продуктивність.

Пропонувалося скласти програму корекції комунікативності вихователів, логопедів. У ході заняття студенти заповнювали протокол комунікативності вихователя, логопеда й дитини, спочатку задавався алгоритм аналізу, який передбачав фіксацію суб'єкт-суб'єктної комунікації між вихователем, логопедом і наявними в групі дітьми з порушенням мовлення у порівнянні його зі спілкуванням зі звичайними дітьми.

Далі завдання ускладнювалося, і студентам пропонувалося в процесі безпосереднього спілкування з дітьми з порушенням мовлення виявити власний комунікаційний потенціал у спілкуванні з ними.

Включення на першому етапі у практичну діяльність тренінгу, аналізу педагогічних ситуацій і вирішення педагогічних завдань є ефективним засобом накопичення суб'єктивного досвіду, розвитку професійних умінь.

На цьому етапі, під час навчальної практики студентів 2 курсу здійснювалося два напрями занять із дітьми з порушенням мовлення: «світ дотиків», «погляд на навколишній світ». Основні завдання першого напрямку: поліпшити усвідомлення тактильних відчуттів,

диференціювати відчуття; розвинути розуміння значущості кінестетичної модальності для встановлення й підтримки стосунків; навчити висловлювати свій емоційний стан через дотики. Запропоновані ігри «Прогулянки наосліп», «Катай коровай» допомагали навчитися дітям орієнтуватися у просторі.

Другий напрям занять спрямовано на розширення досвіду зорового сприйняття предметів для поліпшення його спонтанного використання в оцінці навколишнього середовища; розвивалася здатність вдивлятися в предмети, спостерігати.

Особлива увага приділялася співпраці майбутнього логопеда з батьками. Проводилися спільні дитячо-дорослі ігри, практикувалася дитячо-батьківська творчість та ін. Основним завданням ігор та вправ було навчання дорослих способам сімейної взаємодії, прийомам керівництва діяльністю дітей і встановленню контактів з ними, активізації діяльності та спілкування.

На 3-му курсі студенти проходять виробничу практику в дошкільних установах для дітей з порушенням мовлення (4 тижні). На цьому етапі практика спрямована на формування основ корекційної роботи в дошкільних освітніх організаціях. Також протягом навчального року проводилася волонтерська робота в дошкільних освітніх організаціях комбінованого виду.

Оновлений зміст практики передбачав: налагодження емоційного контакту дитини з дорослими, формування інтересу до занять шляхом створення ігрових ситуацій, виховання немовленнєвої і мовленнєвої уваги, розуміння одно-двоскладових інструкцій; подолання немовленнєвого і мовленнєвого негативізму; викликання потреби в мовленнєвому висловлюванні, стимулювання мовленнєвої активності (активне використання звуконаслідувань), збагачення сенсорного досвіду, розвиток загальної і дрібної моторики.

Основний «пусковий» момент появи мови – спілкування. Тому в роботі використовувалися різні варіанти діалогу. Розвитку діалогу сприяли інсценування пісеньок, віршів-діалогів, казок, питань з емоційною інтонацією (перша серія питань передбачала лише два варіанти відповідей «так» і «ні», друга серія передбачала негативну

відповідь на реальну дію і вживання вказівних слів: тут, там, он там; імітації і звуконаслідування).

Приділялася увага формуванню слухо-зорового зосередження на мовленні дорослого у процесі спільних предметних і предметно-ігрових дій.

У рамках особистісного розвитку дітей здійснювалася серія занять «Світ звуків», що пробуджувало інтерес дітей до сприйняття різних звуків, розвитку навичок усвідомлення дітьми звуків, які їх оточують. Підводили до розрізнення більш широкого спектра звуків за гучністю, висотою, характером і локалізацією звучання. Звертали увагу на усвідомлення власного емоційного стану, яке викликається тим чи іншим звуком.

Активізація мовлення в різних видах діяльності здійснювалася через процесуальну і сюжетно-рольову гру, що впливала на розвиток мовленнєвої активності.

На четвертому курсі (узагальнюючий етап), коли студенти вже мають повний набір знань про всі мовленнєві порушення, практика проходить на базах організацій освіти, охорони здоров'я та соціального захисту населення (дошкільні заклади, центри медико-психолого-педагогічної реабілітації, спеціалізовані школи). Основною метою педагогічної (виробничої) практики на цьому етапі є: формування у студентів цілісних уявлень про обумовленість корекційної діяльності; відпрацювання навичок і вмінь встановлення і підтримання контакту з батьками дітей, що мають мовленнєві порушення (консультування, посередництво, просвіта).

Під час практики запропоновані заняття образотворчою діяльністю, які безпосередньо пов'язані з розвитком мовлення. Використовувалися на заняттях різні прийоми образотворчої техніки: кляксографія, монотипія, малювання пальцями, долоньками, листям, паличками, камінцями, м'яким папером, технікою овочевих печаток, пробками тощо.

Особливе місце в роботі займали ігри та вправи, спрямовані на активізацію сприйняття: співвіднесення площинного зображення й об'ємного предмета служило найважливішим прийомом з розвитку зорового сприйняття. Наприклад, логопед просить дитину подати всі кружечки, які схожі на кульки.

Для розвитку активного мовлення дитини використовувалися такі прийоми, як підкладання зображень, ліплених виробів до реальних

предметів, обігрування, ігри з різнокольоровими фарбами і різнокольоровим папером. Чіткість образотворчих завдань іде паралельно з комунікативними.

Використовувалися різні види ігор: рухливі, пальцеві ігри, дидактичні, сюжетно-рольові та ігри-драматизації.

На заключному етапі практики використано інформаційні технології, які пов'язані з розвитком уявлень про світ у дітей з порушенням мовлення. Осмислювався «внесок» інформаційних технологій у рішення розвивальних і корекційних завдань навчання в цій галузі на складному й відповідальному етапі розвитку дітей дошкільного віку.

Структура практик різних етапів відрізняється від інших включенням системоутворювального блоку – «діагностичного». Саме діагностичною компетентністю повинні оволодіти студенти для того, щоб упоратися з функціональними обов'язками практиканта, а потім і «стажера» на старших курсах.

Отже, організовані відповідно до розроблених програм та вимог різні види практики спрямовані на формування необхідних компетентностей, вдосконалення теоретичного рівня оволодіння загальними і спеціальними знаннями, вироблення у студентів уміння застосовувати ці знання у практичній корекційно-логопедичній діяльності, реалізувати цілі й завдання, які стояли перед майбутніми логопедами.

Список використаних джерел:

1. Баскакова О.Ф. Раннє виявлення і профілактика мовленнєвих порушень у дітей. *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 2, Ч. I. С. 70–77.
2. Богуш А.М. Методика розвитку мови у дитячому садку. Київ : Вища школа, 1977. 214 с.
3. Заплатна С.М. До проблем логопедичної діагностики дітей із порушенням мовленнєвого розвитку. *Теорія практика сучасної логопедії*. 2005. Вип. 2. С. 56–63.
4. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ : Самміт-книга, 2009. 272 с.
5. Рудих А.Б., Мороз Л.В. Дослідження проблеми розвитку мовлення в дошкільників із вадами слуху в умовах сімейного виховання. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації*: матеріали VII Всеукр. заоч. наук.-практ. конф. (Суми, 15 лют. 2018 р.). Суми : ФОП Цьома С.П., 2018. С. 113–116.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Аніщенко В.О.

*кандидат технічних наук, доцент,
начальник відділу наукової діяльності
та міжнародного співробітництва;*

Шмельова Р.І.

*молодший науковий співробітник відділу наукової діяльності
та міжнародного співробітництва,
Академія Державної пенітенціарної служби*

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДІЮЧИХ ОФІЦЕРІВ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У пенітенціарній системі України протягом останніх років триває процес реформування, що пов'язаний із євроінтеграцією країни, вимогами міжнародної спільноти в сфері дотримання прав людини і громадянина та гуманізації кримінально-виконавчого механізму в українській державі [1]. Цей процес викликав не тільки необхідність структурно-організаційного оновлення менеджменту всієї системи (створення нових структурних підрозділів, органів пробації, закриття та тимчасову консервацію установ виконання покарань тощо), але й затребував перегляду змісту підготовки майбутніх та підвищення рівня кваліфікації діючих офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби (далі – ДКВС) України.

Питанню підвищення кваліфікації сьогодні привертається багато уваги, про що свідчать прийняття «Положення про проходження первинної професійної підготовки та підвищення кваліфікації особами рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України» [2], а також наукові праці вітчизняних та закордонних вчених в галузі пенітенціарної психології, права, пенітенціарної педагогіки, а саме: К. Автухова, В. Бадири, А. Галая, В. Дрижака,

С. Зливка, І. Копотуна, О. Колба, О. Тогочинського, С. Чебоненка, І. Яковець, Д. Ягунова та інших.

Підвищення кваліфікації діючих офіцерів ДКВС України є видом професійного навчання, що полягає у підтримці та підвищенні рівня їх професійних компетентностей – комплексних інноваційних знань, вмінь та навичок, цінностей, мотивації та інших особистих якостей, які надають їм можливість набути певного рівня професіоналізму, якісно виконувати завдання квазіпрофесійної діяльності в пенітенціарній сфері.

Процес підвищення кваліфікації діючих офіцерів ДКВС України відбувається на базі єдиного в Україні закладі вищої освіти – Академії Державної пенітенціарної служби, особлива увага в якому приділяється інноваційному підходу щодо організації освітнього процесу та створення навчального контенту.

В Академії Державної пенітенціарної служби програми для курсів підвищення кваліфікації розроблені згідно вимог законодавства в сфері вищої освіти, відповідно до сучасної освітньої політики та стратегії реформування пенітенціарної системи та із врахуванням вимог міжнародних стандартів в галузі дотримання прав людини.

Аналіз існуючих програм підвищення кваліфікації показав:

- програми мають чіткий зміст (загальні положення, цільову аудиторію, мету, профілі базових компетентностей, очікувані результати навчання) та логічну структуру, що поділена на два розділи правової та фахової підготовки;

- основною спільною метою всіх освітніх програм є розширення та поглиблення слухачами теоретичних знань, необхідних для професійної діяльності, удосконалення навичок та вмінь прийняття управлінських рішень при несенні служби в певних ситуаціях професійної діяльності;

- освітні програм складені для певних категорій діючих офіцерів ДКВС України, а саме: для підвищення кваліфікації перших заступників начальників установ виконання покарань (далі – УВП) та слідчих ізоляторів (далі – СІЗО); заступників начальників установ з соціально-виховної та психологічної роботи; – начальників відділів соціально-виховної та психологічної роботи УВП та СІЗО; психологів відділів соціально-виховної та психологічної роботи УВП та СІЗО; оперативних

працівників УВП та СІЗО, а також для викладачів центрів підвищення кваліфікації персоналу ДКВС України.

Для кожної із зазначених категорій діючих офіцерів ДКВС України, які проходять підвищення кваліфікації на базі Академії Державної пенітенціарної служби, в освітній програмі виділені компетентності, які повинні бути сформовані в них по закінченні курсів підвищення кваліфікації:

- для категорії «перші заступники начальників УВП та СІЗО ДКВС України» – управлінська, правова, економічна, соціально-громадянська та комунікативна компетентності;

- для категорії «заступники начальників установ з соціально-виховної та психологічної роботи – начальників відділів соціально-виховної та психологічної роботи УВП та СІЗО» – управлінська, правова, соціально-громадянська, загальнокультурна та комунікативна компетентності;

- для категорії «психологи відділів соціально-виховної та психологічної роботи УВП та СІЗО» – загально-професійні та спеціалізовано-професійні компетентності;

- для категорії «оперативні працівники УВП та СІЗО» – правова, соціально-громадянська, загальнокультурна та комунікативна компетентності.

Для формування зазначених компетентностей у певних категорій діючих офіцерів ДКВС України з врахуванням процесів інформатизації вищої освіти необхідно:

- створити сучасне інноваційне освітнє середовище, в якому будуть встановлені тісні взаємозв'язки між теоретичними знаннями, які повинні містити новації вітчизняного та міжнародного законодавства, що регулює функціонування УВП, СІЗО, уповноважених органів з питань пробації, та практичними здобутками або проблемами, які мають бути вирішені у відповідності із стратегічними завданнями Концепції реформування пенітенціарної системи України;

- вдосконалити дидактичні засади створення навчального контенту, змінити принципи побудови та подання навчального матеріалу, організації нового типу засвоєння, нової структури освітньої діяльності.

Вирішення проблеми створення інноваційного освітнього середовища пропонуємо за рахунок застосування інформаційно-комунікаційних

технологій та інтерактивних методів навчання, вибір яких залежить від форми навчальних занять (лекції, семінарські та практичні заняття, самостійна робота), а також від мети і завдань певних навчальних модулів (тем) навчальних занять. Серед найбільш дієвих за результатами опитування діючих офіцерів.

Так, пропонуємо проводити лекції у різних формах, а саме: триєдиній системі «лектор – візуалізація навчальної інформації – зворотній зв'язок», бінарні лекції (лекції-діалог), лекції-провокації, інтерактивні (проблемні) лекції, інформаційно-проблемні лекції, лекції-прес-конференції, лекції із задалегідь об'явленими помилками. За таких форм проведення лекцій у слухачів курсів підвищення кваліфікації зростає рівень зацікавленості проблематикою, формується комплексне уявлення про певні знання та закладається основа для формування професійних компетентностей.

Відпрацювання семінарських та практичних занять пропонуємо у наступних інтерактивних формах: у вигляді групових дискусій, дебатів, дискусій та диспутів, імітаційних ігор, кейс-методів, колективних рішень творчих завдань, коучингу, тренінгу, рольової гри, стажування, освітньої експедиції (жива паралель), круглого столу, перегляду і обговорення навчальних відеофільмів, публічної презентації проекту, роботи в малих групах, вирішення проблемної ситуації на основі методики «Дерево рішень», методу «Мозковий штурм», методу портфоліо, а також найсучаснішого методу віртуального тьюторіалу та інших. Такі інтерактивні форми практико-орієнтованих навчальних занять сприяють знаходженню оптимальних технік спілкування в системі «викладач – слухач», створенню комфортних умов для розкриття особистісних творчих здібностей слухачів, інтенсифікації процесів пам'яті, формуванню певного набору компетентностей діючих офіцерів ДКВС України, необхідних для квазіпрофесійної службової діяльності.

Отже, вдосконалення навчальних програм професійної підготовки діючих офіцерів ДКВС України в межах курсів підвищення кваліфікації надасть можливість: слухачам курсів підвищення кваліфікації здобути нові знання в галузі пенітенціарного менеджменту, з дотриманням та забезпеченням прав людини, створення ефективної комунікації між усіма учасниками пенітенціарного процесу та інших галузях знань; викликати зацікавленість і створити певні засади для мотивації слухачів до

неперервного навчання, що згодом призведе до підвищення якості та ефективності виконання ними завдань службово-професійної діяльності; застосування різних форм інтерактивних методів навчання призведе до розширення кругозору, творчого (альтернативного) і логічного мислення слухачів, а головне – сприятиме формуванню сучасних професійних компетентностей діючих офіцерів ДКВС України.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 654-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-2017-%D1%80> (дата звернення: 12.02.2019).

2. Про затвердження Положення про проходження первинної професійної підготовки та підвищення кваліфікації особами рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України: затв. наказом М-ва юстиції України від 26.12.2018 р. № 4091/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-18>

Загородня А.А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
відділу історії та філософії освіти,
Інститут педагогіки*

Національної академії педагогічних наук України

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ СУПРОВІД ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ НУШ

Сучасні виклики часу зумовили розроблення Концептуальних засад реформування ланки загальної середньої освіти – нормативного документа, який проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації змісту освіти та навчання, особистісно-орієнтованого підходу, розвитку здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей, що враховано в «Концепції Нової української школи» (2016 р.). У Концепції наголошено на

суб'єктності учіння, необхідності оволодіння учнями способами навчальної діяльності, досвіді взаємодії з іншими людьми.

До ряду інших нормативно-правових документів в яких також висвітлено стратегічні завдання реформування системи загальної середньої освіти слід віднести Державну національну програму «Освіта. Україна XXI століття» (1993); Закон України: «Про освіту» (1991), «Про загальну середню освіту» (1999 р.); «Концепцію загальної середньої освіти» (12-річна школа) (2001); «Концепцію профільного навчання в старшій школі» (2003 р.), Галузеву Програму впровадження профільного навчання на 2008-2010 роки (2008 р.) [2, с. 61].

Проблемою організації профільного навчання в закладах загальної середньої освіти опікується ряд науковців, а саме: Л. Березівська, Н. Бібік, Л. Бондар, Л. Ващенко, Н. Дічек, В. Кизенко, О. Коберник, О. Локшина, В. Луговий, В. Огнев'юк, Л. Онищук, О. Сухомлинська, Н. Шиян та ін. Різноманітні аспекти розвитку української школи в умовах реформування загальної середньої освіти у своїх працях розглядають О. Ляшенко, В. Сидоренко, Л. Онищук та ін.

Профільне навчання – це вид диференційованого навчання, який передбачає врахування освітніх потреб, нахилів та здібностей учнів і створення умов для навчання старшокласників відповідно до їхнього професійного самовизначення, що забезпечується за рахунок змін у цілях, змісті та структурі організації навчання [2, с. 60].

Мета профільного навчання старшокласників у контексті НУШ полягає у підготовці дитини до життя у суспільстві; формування відповідального громадянина і корисного члена суспільства; допомога в обранні базової професії, яка найкраще розкриватиме творчий потенціал особистості; напрацювання навичок критичного мислення і раціональної поведінки [4].

Провідною ідеєю супроводу профільного навчання в умовах реалізації НУШ є спрямування у профільній школі (академічне чи професійне), яке учні матимуть змогу обирати самостійно, формуючи при цьому відповідний індивідуальний навчальний план в межах одного закладу освіти. Максимальне навантаження на одного учня на тиждень за академічним та професійним профілями складатиме 33 години на тиждень.

Індивідуальний навчальний план учня за академічним профілем навчання складатиме: 50% (16,5 год/тиждень) для вивчення предметів

академічного циклу для отримання атестату (обов'язковий навчальний напрям); 30% (9,9 год/тиждень) для вивчення індивідуально обраних предметів із обов'язкового навчального напрямку для досягнення освітніх результатів на рівні вищому за базовий для вступу до вишів ЗНО (*індивідуальний навчальний напрям*); 20% *варіативна обов'язкова складова* (6,6 год/тиждень) – обов'язкове вивчення варіативного циклу (мистецтво, технології, музика, бізнес тощо), спрямоване на розвиток комунікативних, соціальних навичок, емоційного інтелекту – soft skills.

ІНП за професійним профілем навчання: обов'язковий навчальний напрям – 50% (16,5 год/тиждень) для вивчення предметів з філологічного, математичного, соціального, природничого та технічного напрямів; *індивідуальний навчальний напрям*: 30% (9,9 год/тиждень) учні відвідують центри професійної освіти та компетенцій, спеціаліальні майстерні (воркшопи) у профільній школі, щоб визначитися із фахом; 20% *варіативна обов'язкова складова* (6,6 год/тиждень) – обов'язкове вивчення мистецтва, технологій, музики, бізнесу тощо, розвиток комунікативних і соціальних навичок, soft skills [3].

Слід також наголосити на ідеї впровадження навчання у форматі SMART на основі використання ІТ, науково-дослідних та digital-технологій. Що у свою чергу сприятиме зменшенню розподілу часу на домашнє завдання, оптимізації кількості навчального часу, розвитку комунікації, колаборації, критичного, креативного мислення, дослідництва, балансуванню уроків у класі самостійного навчання і в супроводі учителів [1].

Відтак, згідно з «Концепцією Нової української школи» (2016 р.), рішення про розподіл годин для обраного профілю навчання школа прийматиме на основі врахування освітніх потреб учнів, стану здоров'я, регіональних особливостей, кадрового забезпечення, матеріально-технічної бази закладу освіти тощо.

Список використаних джерел:

1. Smart-технології в Україні і світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodi.in.ua/smart-tehnolohiji/>
2. Загородня А.А. Диференціація змісту навчання у старшій школі як ефективна умова реалізації особистісно-орієнтованої парадигми освіти / А.А. Загородня //

Педагогічна освіта: теорія і практика: зб. наукових праць. Серія: Педагогіка. – 2018. – Вип. № 25 (2-2018). – С. 59–65.

3. Нова профільна школа – і для фізиків, і для ліриків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uhp.org.ua/nova-profilna-shkola-i-dlya-fizykyiv-i-dlya-lirykyiv/>

4. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н.М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.

Кузякова Ю.С.

викладач вищої категорії,

ДНЗ «Дніпровський транспортно-економічний коледж»

ІНОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ В ЮРИДИЧНІЙ ОСВІТІ

Головний напрям сучасного розвитку вищої юридичної освіти в Україні визначається загальним спрямуванням вітчизняної вищої школи на входження в загальноєвропейський і світовий освітній простір, гармонізацію національних і міжнародних стандартів вищої освіти. Стратегічна мета реформування й модернізації вищої освіти і науки в Україні – створення ефективного інноваційного освітнього середовища у вищих навчальних закладах через сприяння прогресивним нововведенням, упровадження найсучасніших технологій і моделей навчання.

Головне завдання педагога полягає в тому, щоб навчити студента-правника постійно вчитися, здобувати нові знання, сформувати навички самостійного дослідницького пошуку, виявляти творчість у вирішенні складних професійних проблем і ситуацій. Підготовка студентів будується з урахуванням соціального замовлення та максимально спрямована на майбутні фахові потреби правника. Адже випускники-правники мають бути готові діяти в умовах значної конкуренції (через зростання кількості студентів юридичних навчальних закладів) та серйозного професійного ризику (професійні помилки можуть призвести до втрати іміджу, посади, прибутку). Окрім того, має бути готовність до здобуття нової кваліфікації, перепрофілювання у галузі юридичної діяльності, до постійного оновлення й удосконалення свого фахового рівня протягом усього життя.

Сучасна методика викладання правничих наук, як і багатьох інших гуманітарних дисциплін для правників, має багатий арсенал різноманітних способів, прийомів і засобів навчання, як загальнодидактичних (які можуть застосовуватись у викладанні будь-яких навчальних предметів), так і галузеводидактичних (які віддзеркалюють специфіку конкретної навчальної дисципліни або низки споріднених дисциплін). Дедалі актуальнішим стає застосування інноваційних методик, серед яких найбільш витребуваними на сьогоднішньому ринку освітніх послуг є активні та інтерактивні методики навчання. Під час такого навчання студент вступає у діалог з викладачем, виконує творчі, проблемні завдання, відповідає на запитання, що розвивають аналітичне і критичне мислення, ставить запитання викладачеві та іншим учасникам, тобто активізується творча співпраця викладача зі студентами (разом вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії однокурсників та власну поведінку).

Надзвичайно високу ефективність навчального процесу забезпечує застосування таких методів, форм і прийомів навчальної роботи, як: аналіз помилок, колізій, казусів; аудіовізуальний метод навчання; брейнстормінг («мозковий штурм»); дискусія із запрошенням фахівців; ділова (рольова) гра (студенти перебувають у ролі законодавця, експерта, юрисконсульта, нотаріуса, клієнта, судді, прокурора, адвоката, слідчого); «займи позицію»; коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників; метод аналізу і діагностики ситуації; моделювання; проблемний (проблемно-пошуковий) метод; публічний виступ; робота в малих групах; тренінги індивідуальні та групові (як окремих, так і комплексних навичок) та інші. Розглянемо найбільш ефективні методи викладання дисциплін для молодшого спеціаліста з права [1, с. 2].

Один із найбільш популярних серед студентів видів навчальної роботи, адже побудований на творчості, змагальності, колективній співпраці – це ділова гра. Але ефективність цього методу визначається якістю попередньої підготовки викладача і студентів. Основна мета будь-якої ділової гри полягає у створенні ситуації, максимально наближеної до реальної, в якій студент-правник повинен виконати необхідні професійні дії, правильно застосувати набуті знання, виявити навички роботи з клієнтами, колегами, а також вміння працювати з

нормативними документами. Метод цей доцільно використовувати у процесі викладання багатьох фахових дисциплін. Наприклад, це може бути розгляд трудового спору в комісії з трудових спорів у курсі («Трудове право»); обговорення законопроекту; обговорення стану виконання екологічного законодавства («Екологічне право»). Запропонувати студентам провести засідання комісії у справах неповнолітніх та захистові їхніх прав можна на дисциплінах («Кримінальне право» «Адміністративне право», «Сімейне право»). Щодо процесуальних дисциплін, то підготувати студентів до судової практики краще під час проведення рольової гри «Судовий процес». Це може бути розгляд цивільної справи у суді («Цивільний процес»).

Моделювання. Це універсальний метод дослідження будь-яких об'єктів та явищ на їхніх аналогах (моделях) з метою вивчення їхніх характеристик, прогнозування дій і наслідків, пошуку оптимального варіанта тощо. Однак як метод навчання він виявився не менш ефективним. Адже за допомогою певної абстрактної або матеріальної моделі, наочної або вербальної можна не лише відтворити певні властивості предмета або явища, а й детально розглянути його компоненти, загальну структуру, систему внутрішніх і зовнішніх зв'язків, функціональні параметри.

Широке впровадження технічних засобів навчання у професійну підготовку правників, використання можливостей Інтернет, робота з електронними законодавчими базами, застосування теле-, відео-, фото-, аудіо- та інших матеріалів у навчальному процесі підсилює пізнавальну активність студентів, дозволяє досягти максимальної економії часу для засвоєння навчального матеріалу в значних обсягах. Ефективність методу визначається не лише мінімальними витратами навчального часу, але й економією зусиль студентів і викладачів під час аудиторного заняття. За умови презентації матеріалів навчальних дисциплін у вигляді навчальних фільмів, CD, здійснення контролю знань за допомогою комп'ютерної техніки процес навчання значно виграє як у кількісних, так і якісних показниках. Аудіовізуальний метод має величезні потенційні можливості для застосування у викладанні практично всіх дисциплін.

«Мозковий штурм». Це метод організації спільної групової та творчої роботи в аудиторії з метою підвищити розумову активність учасників і

знайти плідні ідеї, конструктивні рішення, розв'язання складних проблем або нестандартних ситуацій. Проблема формулюється у формі запитання. На першому етапі учасники генерують свої ідеї та пропозиції. Наприклад: Які докази можуть бути зібрані у цій справі? До яких наслідків може призвести договір дарування? Усі пропозиції фіксуються (на дошці). На другому етапі відбувається активне обговорення, здійснюється класифікація та відбір найбільш перспективних пропозицій.

Метод творчого пошуку (дослідження). Серед різних видів завдань, які пропонує викладач кожної дисципліни студентам, особливо важливе місце посідають завдання творчого характеру. Пропонуючи такі завдання студентам для роботи на семінарських заняттях або для самостійної роботи (з наданням достатнього часу на його виконання), викладач прагне посилити інтерес слухачів до свого предмета, глибше дослідити ті чи інші питання курсу, залучити їх до науково-дослідницької роботи. Важливо поступово переходити від простих завдань до більш складних: наприклад, спочатку дати завдання дібрати газетні матеріали, які могли б слугувати підставою для вчинення позову на захист честі, гідності й ділової репутації; потім – скласти позовну заяву або проаналізувати документ, складений іншим; зробити експертний висновок.

«Займи позицію» – методичний прийом, який допомагає визначитись із власною позицією у професійних дискусіях, особливо під час вирішення проблемних питань та конфліктних ситуацій. Спочатку формулюється дискусійне запитання, яке передбачає протилежні відповіді. Наприклад: Ви за чи проти професійної етики адвокатів? За чи проти легалізації зброї в Україні? Відповідаючи на запитання, студенти навчаються добирати і висловлювати слушні аргументи на захист своєї позиції перед однокурсниками та викладачем.

Тренінги (індивідуальні та групові). Мета тренінгу – забезпечити студента практичними знаннями, вміннями, навичками, необхідними для виконання конкретних завдань шляхом тренування (повторення й закріплення) певних дій.

Метод роботи в малих групах (від 2-3 до 5-7 осіб) покликаний формувати навички командної співпраці, конструктивної взаємодії з колегами, адекватного сприйняття дій інших та власної поведінки.

Завдання для груп можуть бути однаковими (наприкінці заняття учасники груп під керівництвом викладача порівнюють результати виконання завдання в різних групах, аналізують, оцінюють, визначають найкращий варіант), а можуть бути вибілковими (кожна група обирає завдання за своїми інтересами) [2, с. 3-4].

Окрім розглянутих методів, прийомів і форм роботи, у навчальному процесі на юридичному факультеті вельми ефективними є також: дискусії із запрошенням фахівців; публічні виступи на задану тему (імпровізація); аналіз і діагностика ситуації; на їхній основі – прогнозування; тлумачення (в усіх його різновидах) та коментування (правових норм, подій тощо); оцінка (або самооцінка) дій учасників; аналіз помилок, колізій, казусів та ін.

Підвищити якість та інтенсивність освітнього допомагає органічне поєднання інноваційних методик із класичними, традиційними, продумане і гармонійне комбінування різних методів щодо кожної дисципліни та кожного заняття залежно від їхньої мети, призначення, специфіки. Досвід показує, що високопродуктивними є також форми роботи, що ґрунтуються на синтезі аудиторної та поза-аудиторної роботи. Вони не тільки сприяють формуванню професійних умінь і навичок, але й водночас формують активну громадську позицію майбутнього правника (наприклад, новаторські форми громадських організацій, об'єднань молодих правників, юридичні консультації тощо). Заохочувальний характер мають також різноманітні професійні конкурси і змагання: олімпіади зі спецдисциплін; юридичний брейн-ринг тощо.

Список використаних джерел:

1. Майкл Гадзон. Сучасні методи викладання – необхідна умова розвитку університетів. – К., 2017.
2. Інтернет ресурс: [https:// studopedia.com/ua](https://studopedia.com/ua)

Микитів О.М.

аспірант,

Запорізький національний університет

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОГРАФІКИ ЯК ЗАСОБУ ВІЗУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ХОДІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ

За останні десять років Інтернет перетворився на новий засіб візуалізації і приніс із собою велику кількість нових особливостей. Цифровий формат робить більш доступними для широкої аудиторії, як дані, так і візуалізацію, що підвищує загальний рівень візуальної грамотності. Людей стали більше цікавити дані. Виникає попит на нові інструменти візуалізації, які допомагають людям сприймати інформацію.

Інфографіка у відповідь на цю потребу стає більш динамічною. Зараз вже не практично створювати графіки та діаграми вручну. Люди розробили нові способи для динамічного масштабування значень, інтерфейси для інтерактивного управління показниками діаграм і створили нові інструменти для управління даними.

На основі проведеного нами теоретичного аналізу, ми переконались, що різні питання тлумачення та використання інфографіки розкривали у своїх наукових працях такі вітчизняні вчені, як: Г.Н. Волинець (інформаційна графіка: до питання термінології) [3]; О.В. Швед (інфографіка як засіб візуальної комунікації в сучасній журналістиці) [8] та ін. Також нами з'ясовано, що значну увагу приділили цьому питанню такі зарубіжні науковці, як: К.С. Золотова (інфографіка як спосіб підвищення ефективності ділових інтернет-ЗМІ) [4]; Я.В. Лайкова (інфографіка в ЗМІ різного типу) [5]; Му Лін, який є засновником школи онлайн-навчання: MulinBlog [2].

Як підтверджує теоретичний аналіз, на сьогодні, у світовому співтоваристві послуги з інфографіки надають такі компанії, як: InfoNewt – заснована дизайнером, інструктором і автором Cool Infographics, Ренді Крум, орієнтована на поліпшення візуальної комунікації як внутрішньої, так і зовнішньої, за допомогою інноваційної візуалізації даних та методів інфографічного проектування. Ці конструкції можуть містити діаграми, ілюстрації, схеми, карти та складні подання даних [1].

Щодо застосування інфографіки у професійній діяльності фахівців з видавничої справа та редагування, за оцінкою Я.В. Лайкової, на способи подачі інфографіки, її види, графічні засоби впливає тип ЗМІ, його завдання, технологічні можливості редакції, наявність мобільної та інтернет-версії, географія поширення [5, с. 52]. За визначенням ученої, в інфографіці для веб-простору користувач має можливість прокрутити матеріал по вертикалі і по горизонталі, використати гіперпосилання, що, звичайно, розширює кордони інфографічного поля і дозволяє створювати складні історії за інтерактивною участю аудиторії. У відділу інфографіки щомісячного журналу є час для пошуку, збору й обробки захопливого матеріалу, який буде цікавий читачеві, щоденна газета і новинне агентство прагнуть до запровадження шаблонів для збільшення швидкості роботи над інфографікою та економії часу. Велика кількість повторюваних за формою даних (цифри, дати, економічні показники, курс валют) у ділових і спеціалізованих ЗМІ вимагає розробки фірмового стилю для графіків, діаграм, карт у рамках суворого макета. Якісні суспільно-політичні та масові ЗМІ мають у своєму розпорядженні більше свободи у візуалізації, їх мета – привернення уваги читача до матеріалу, ясність і переконливість цифр і фактів. Шаблони тут не обов'язкові, що робить інфографіку більш різноманітною [5, с. 52]. Погоджуючись з ідеєю автора, підкреслимо, що в масових виданнях фірмовий стиль в інфографіці практично не простежується – тут не обмежена колірна гама, не розроблений дизайн для окремих елементів, все більша кількість ЗМІ впроваджує у графічну модель такий метод візуалізації, як інфографіка.

За твердженням Я.В. Лайкової, інфографіка в ЗМІ з'являється не випадково, навпаки, вона стає трендом, що відповідає вимогам сучасної журналістики – оперативної, насиченою різними видами даних, мультимедійної, й, на думку М.П. Концевого, феномен інфографіки фактично є суперпозицією ключових трансформацій інформаційного середовища, соціальних і психологічних змін у цільовій аудиторії ЗМІ і, відповідно, підсумковим втіленням всіх основних тенденцій розвитку сучасної журналістики [5, с. 42]. Ми підтримуємо думку вченої, що на сьогодні способом організації даних та їх візуалізації стає інфографіка, яка робить інформацію більш зрозумілою і наочною для читача, що вирішує одне з основних завдань будь-якого засобу масової інформації –

ефективність подачі матеріалу, максимально точно донесення певного сенсу до цільової аудиторії.

Отже, теоретичний аналіз із застосування засобів інфографіки в ході підготовки фахівців із видавничо-поліграфічної галузі [4; 7], переконливо свідчить про їх ефективність та надає можливість дійти висновків, що такий спосіб візуалізації наочного матеріалу:

забезпечує студентам:

- підвищення інтелектуальної та емоційної активності;
- сприяння інтенсифікації процесів передачі знань від викладача;
- відпрацювання професійно спрямованих навичок;
- розвиток образного мислення особистості;
- формування орієнтації на високий рівень професійної підготовки;
- формування професійної компетентності.

вимагає від викладача:

- відбір методики заняття із застосуванням інструментів інформаційного дизайну, що передбачає попередню підготовку візуальних матеріалів відповідно до змісту;

- реконструювання навчальної інформації (всієї або частини, виходячи з методичної необхідності) з теми лекційного заняття у візуальну форму для подання студентам через технічні засоби навчання або вручну (схеми, малюнки, креслення);

- вибір системи засобів наочності й дидактично обґрунтованого процесу читання лекції з урахуванням індивідуальних особливостей студентів та рівня їх знань.

Список використаних джерел:

1. InfoNewt. Офіційний сайт. URL: <https://infonewt.com/>
2. MulinBlog Online J-School. URL: <http://www.mulinblog.com/mooc/>
3. Волинець Г.Н. Інформаційна графіка: до питання термінології. *Держава та регіони*. Серія: Соціальні комунікації. 2013. С. 67–72.
4. Золотова Е.С. Инфографика как способ повышения эффективности деловых интернет-СМИ. *Известия Уральского федерального университета*. Сер. 1. Проблемы образования, науки и культуры. 2015. № 4(144). С. 27-32.
5. Лайкова Я.В. Инфографика в СМИ разного типа. *Вестн. Моск. ун-та*. Сер. 10. Журналистика. 2014. № 4. С. 41-53.

6. Мудрак Л. Інформаційне суспільство як формат розвитку громадянського суспільства. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 43. С. 91-98. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_43/fail/13.pdf

7. Носков С.А. Визуализация средств обучения как инструмент активизации учебной деятельности. *Вестник Самарского государственного технического университета. Серия: Психолого-педагогические науки*. Самарский государственный технический университет. Самара, 2013. № 2(20). С. 162-165. URL: <https://elibrary.ru/contents.asp?issueid=1236470>

8. Швед О.В. Інфографіка як засіб візуальної комунікації в сучасній журналістиці. *Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах*. 2014. Вип. 30. С. 305–313.

Мірошниченко В.М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГУМАНІТАРНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стратегічним орієнтиром розвитку освітньої системи нашої держави є гуманітаризація, що обумовлює пріоритетність наукового пошуку у сфері оптимізації професійної освіти вчителів гуманітарних спеціальностей. Педагогічна діяльність трактується як вид професійної діяльності, змістом якої є навчання, виховання, освіта і розвиток учнів [1, с. 6].

Т. Равчина [4, с. 11] зазначає, що у ході сучасних змін освітньої парадигми, що супроводжуються переходом від трансформації знань, їх передавання до активного пізнавального процесу, від репродуктивного до творчого, пошукового навчання, від запам'ятовування до «відкриття» знань, особистісного усвідомлення, відбувається переосмислення методології освітньої діяльності через поступовий відхід від позитивізму та біхевіоризму як визначальних для традиційного навчання і прийняття концепції конструктивізму та конструкціонізму.

Для ефективної професійної діяльності педагога ідеї соціального конструктивізму корисні тим, що педагог повинен усвідомити важливі аспекти у навчанні учнів: 1) усвідомлення того, що реальність можна

змінити завдяки людській активності, діяльності і ті, хто хочуть її змінити, можуть це зробити; 2) визнання і повага інакомислення: розуміння того, що моя точка зору і мій спосіб життєдіяльності є лише один із варіантів серед значної кількості інших, тому слід «зрозуміти» інших, а не «судити» їх; 3) знання є соціальним продуктом, творінням людської діяльності, воно не «відкривається», а створюється (конструюється) у процесі конкретної соціальної взаємодії в конкретних соціально-культурних умовах конкретними засобами [6, с. 67–69].

Розглядаючи комунікативний потенціал учителя гуманітарних спеціальностей – організатора гуманістично спрямованої полісуб'єктної взаємодії у єдності трьох складових, комунікативні властивості особистості, що характеризують її потребу у спілкуванні, у взаємодії з іншими суб'єктами, ставлення та вибір способів цієї взаємодії; комунікативні здібності, тобто здібності прояву ініціативи, активності, формування та реалізації власної програми взаємодії; комунікативна компетентність [3, с. 90], діалогова взаємодія розглядається як системний процес, що інтегрує в собі кілька компонентів, а саме:

- комунікативно-діагностичний (діагностика соціо-психологічної ситуації та умов комунікативної педагогічної діяльності; виявлення можливих соціальних, соціально-психологічних та інших протиріч, проблем, з якими потенційно можна зіткнутися в ході педагогічної взаємодії);

- комунікативно-прогностичний (прогнозування й оцінювання позитивних і негативних аспектів ситуації майбутньої полісуб'єктної взаємодії);

- комунікативно-програмувальний (підготовка програми взаємодії, вибір педагогічного стилю, позиції, дистанції взаємодії відповідно до мети і навчальних завдань);

- комунікативно-організаційний (організація уваги, ролей учасників взаємодії, стимулювання їхньої комунікативної активності, управління процесом взаємодії);

- комунікативно-процесуальний (аналіз комунікативної ситуації, в якій розгортається взаємодія, її оцінювання з одночасним прогнозуванням її розвитку і скеровування її результативності).

Є. Співаковською [5] змодельовано структуру професійної діяльності вчителя гуманітарних спеціальностей в полісуб'єктному навчальному середовищі, яка включає наступні компоненти:

мотиваційний компонент професійної діяльності вчителя-гуманітарія в забезпечує чітке формулювання педагогом і розуміння ним мети професійної діяльності, загальних і конкретних навчальних цілей, і через зусилля відповідних внутрішніх і зовнішніх мотивів залучає дієвість інших компонентів у визначеній нами структурі.

Як зазначає С. Занюк, успіх будь-якої діяльності визначається мотивацією (прагненням самоутвердитися, досягти високих результатів), і кількість чинників (тобто рівень мотивації) прямо пропорційно впливає на кількість зусиль, які людина схильна докласти для досягнення успіху в діяльності [2, с. 9]. Крім того, мотивація спроможна пояснити цілеспрямованість дії, організованість і стійкість цілісної діяльності, що передбачає досягнення певної мети.

Діяльнісно-управлінський компонент передбачає: 1) створення психолого-педагогічних умов для ефективного функціонування полісуб'єктному навчальному середовищі, спрямованого на досягнення навчальних цілей усіх суб'єктів; 2) організацію власної педагогічної діяльності та навчальної діяльності учнів; 3) часткову організацію діяльності мережевої спільноти (мережевої спільноти суб'єктів учнів і мережевої спільноти суб'єктів педагогів та взаємодії між ними).

Комунікативний компонент визначає специфіку й ефективність діалогової взаємодії на принципах співробітництва усіх суб'єктів навчального процесу в полісуб'єктному навчальному середовищі.

Проектно-конструкторський компонент визначає траєкторію та змістове наповнення продуктів дидактичного дизайну педагога, розробку навчально-методичних ресурсів, специфікацію необхідних засобів реалізації навчальної мети в полісуб'єктному навчальному середовищі.

Предметно-методичний компонент, який окреслює необхідні предметні знання, вміння, компетенції педагога, зумовлені специфікою предметів гуманітарного циклу, його методичні знання, вміння, стратегії для ефективного залучення інших компонентів діяльності вчителя гуманітарних спеціальностей.

рефлексійний компонент.

Важливе значення *рефлексійному компоненту* науковець надає у результаті розуміння рефлексії як: 1) процесу само розуміння і розуміння іншого; 2) процесу само оцінювання й оцінювання іншого; 3) процесу само інтерпретації та інтерпретації іншого; 4) принципу людського мислення, що спрямовує людину на осмислення й усвідомлення власних форм і передумов, предметний розгляд самого знання, критичний аналіз його змісту і методів, дослідження самого пізнавального акту.

Синергетично-акмеологічний компонент логічно зумовлений сутністю педагогічної рефлексії, яка спонукає як педагога-суб'єкта, так і за його посередництва, суб'єктів-учнів та групового (мережевого) суб'єкта до самоорганізації та саморозвитку і нарешті до досягнення максимально ефективного результату в навчальному процесі.

Реалізація вчителя гуманітарних спеціальностей як педагога у професійній діяльності забезпечується сформованістю у нього належного рівня відповідних кожному із виділених вище компонентів структури професійної діяльності компетентностей: 1. Мотиваційний компонент – мотиваційно-регуляційна компетентність. 2. Предметно-методичний компонент – предметна компетентність і методична компетентність. 3. Діяльнісно-управлінський компонент – компетентність педагогічного управління. 4. Комунікативний компонент – компетентність полісуб'єктної взаємодії та комунікативна компетентність. 5. Проектувально-конструкторський компонент – компетентність дидактичного дизайну та інформаційна компетентність. 6. Особистісно-когнітивний компонент – емоційно-когнітивна компетентність. 7. Рефлексійний – компетентність у рефлексії. 8. Синергетично-акмеологічний компонент – компетентність реалізації процесів САМО.

Список використаних джерел:

1. Введение в педагогическую деятельность: учебное пособие для вузов / А.С. Роботова, Т.В. Леонтьева, И.Т. Шапошникова и др. / Под ред. А.С. Роботовой. – М.: Академия, 2004. – 208 с.
2. Занюк С.С. Психологія мотивації: Навчальний посібник / С.С. Занюк. – К.: Либідь, 2002. – 304 с.
3. Иванова С.П. Учитель XXI века: ноопсихологический подход к анализу профессионально-личностной готовности к педагогической деятельности. – Псков : ПГПИ им. С.М. Кирова, 2002. – 228 с.

4. Равчина Т.В. Діяльність викладача вищої школи у контексті сучасної філософії освіти / Т.В. Равчина // Вісник Львівського університету. Серія: Педагогіка. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 3. – С. 11-22.

5. Співаковська Є.О. Теоретичні та методичні основи підготовки майбутнього вчителя гуманітарних спеціальностей до професійної діяльності в полісуб'єктному навчальному середовищі : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Херсонський державний університет. Херсон, 2016. 38 с.

6. Littlejohn S., Foss K. Theories of human communication / S. Littlejohn, K. Foss. – Waveland Press, Inc, 2010. – 487 p.

Парій С.Б.

аспірант,

Запорізький національний університет

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ НА СВІТОВОМУ ОСВІТНЬОМУ РИНКУ

Підготовка кваліфікованих кадрів у сфері туристичного обслуговування питання наукового пошуку багатьох сучасних науковців. У цьому напрямку цікавим є досвід професійної підготовки фахівців з туризму у закордонних вищих навчальних закладах. Країни-лідери на ринку туризму зазвичай мають певну систему підготовки туристичних кадрів, яка відповідає вимогам сьогодення і здатна задовольнити потреби сучасних споживачів і виробників туристичних послуг, але не позбавлені й певних проблем [1, с. 356].

Питання підготовки кваліфікованих фахівців для галузі туризму висвітлюється у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників. У вітчизняних академічних колах досвід підготовки туристичних кадрів вивчали В.К. Федорченко, Г.В. Черній, Н.П. Степанець, Л.В. Чорна, Н.І. Закордонець, Л.В. Кнодель та Л.В. Сакун. Роботи науковців присвячені підготовці туристичних кадрів у навчальних закладах Європи, США, Франції, зокрема питанням змісту освітніх програм, формам теоретичної і практичної підготовки майбутніх фахівців з туризму.

Туристична освіта як складова туристичної галузі має безпосередній вплив на соціокультурний розвиток країни. Тому, передусім система

туристичної освіти повинна бути гнучкою, швидко адаптуватись до потреб туристичного ринку, мати варіативні програми навчання, практичну підготовку у безпосередньому зв'язку з роботодавцями [2, с. 108].

Англомовні наукові праці також висвітлюють питання, пов'язані з освітою у галузі туризму (M. Chaisawat, P.L. Pearce, C. Cooper, F. Okumus та ін.). Дослідники розглядають питання туристичної освіти у таких країнах як Австралія, Таїланд, США, Туреччина, Китай і їх численні програми, які відрізняються за змістом, метою, обсягом і терміном навчання.

Зокрема, Ф. Пирс досліджує австралійський ринок туристичної освіти, відзначаючи певне відставання за стратегічними напрямками на фоні зростаючої глобальної конкуренції та якості. Автор звертає увагу на значне різноманіття програм професійної підготовки майбутніх фахівців з туризму, залучених до підготовки закладів і установ, що спираються на Болонський процес, замість розробки відповідних національних стандартів за прикладом інших країн, більш успішних у туристичному секторі [3, с. 251].

Дослідник з Великої Британії Кріс Купер, розглядаючи питання управління знаннями в туризмі, зазначає повільність засвоєння інновацій у туристичному освітньому секторі внаслідок відсутності безпосереднього обміну знаннями між користувачами знань і дослідниками. Розуміння характерних особливостей сектору, співпраця між виробниками, споживачами туристичних послуг, освітянами і дослідниками дозволять забезпечити високу конкурентоспроможність туристичної галузі. На думку автора якісна і своєчасна передача знань повинна відбуватися шляхом вивчення та обміну через колективний інтелект і знання людей, які складають туристичний сектор. Такий підхід до управління знаннями в туризмі дозволить здійснювати якісну професійну підготовку фахівців з туризму [4, с. 517].

Азійський освітній туристичний простір має схожі проблеми. Кількість випускників навчальних закладів у галузі туризму цілком достатня щоб задовольнити попит ринку. Проте, професійна кваліфікація бакалаврів і магістрів не відповідає вимогам роботодавців, туристична освіта і навчальні заклади відіграють роль другорядних, а повинні бути каталізатором та координатором між зацікавленими сторонами туристичної галузі [5, с. 198].

Труднощі у професійній туристичній освіті зазнає і такий професійний гравець на ринку туристичних послуг як Туреччина. Ф. Окумус і О. Ягси у своєму дослідженні зазначають, що туристичні освітні заклади Туреччини відчують брак кваліфікованого академічного персоналу, мають недосконалі навчальні плани, обмежені можливості щодо практичного навчання майбутніх фахівців з туризму. Вирішення цих проблем автори вбачають у підвищенні національних стандартів вищої туристичної освіти, забезпеченні кращого фінансування, сертифікації викладацького складу і освітніх туристичних програм, а також налагодження співпраці, у тому числі і міжнародної, між освітянами і галузевими партнерами туризму [6, с. 114].

Туристична освіта в Китаї має велике значення для розвитку відповідного сектору економіки. Розвиток туризму можливий за умови забезпечення галузі професійними кадровими ресурсами. У цьому питанні спостерігається значний розрив між постійно зростаючим попитом на фахівців з туризму і пропозицією. Науковці вбачають ключовою проблемою китайської професійної туристичної освіти недосконалі навчальні програми, які не здатні задовольнити виробничу необхідність галузі у частині якості та кількості фахівців з туризму. З метою вирішення цієї проблеми необхідна стандартизація професійної туристичної освіти у Китаї. Професійна підготовка майбутніх фахівців з туризму вимагає більш широкої дисциплінарної бази навчальних програм, доцільного добору відповідних знань і вмінь з урахуванням світових інновацій [7, с. 291, 295].

Враховуючи результати численних досліджень можна дійти висновку, що світовий освітній туристичний ринок має низку проблем у професійній підготовці кваліфікованих кадрів з туризму. Зокрема, найгострішим постає питання налагодження співпраці й взаємозв'язку між закладами освіти і виробниками туристичних послуг, спільна розробка і провадження сучасних освітніх програм, що стрімко реагують на запит туристичного ринку. Окремо слід зазначити і проблему недосконалості, а іноді й відсутності, національних стандартів туристичної освіти, що призводить до браку кваліфікованих туристичних кадрів і низької конкурентоспроможності країн на світовому туристичному ринку.

Отже, проблеми світового освітнього ринку галузі туризму мають вирішуватися у тісній співпраці з усіма зацікавленими представниками

туристичної індустрії, що забезпечить розробку сучасних інноваційних програм підготовки кваліфікованих кадрів, впровадження міжнародних стандартів туристичної освіти.

Список використаних джерел:

1. Черній Г.В. Досвід підготовки майбутніх фахівців туристичної сфери в Україні та світі. *Збірник наукових праць*. Київ, 2009. С. 356.
2. Ткач В.О. Сучасна система освіти в туристичній індустрії. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Т. 1. С. 102-108.
3. Pearce P. L. Australian Tourism Education. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*. 2005. Vol. 5. pp. 251-267.
4. Cooper C. Managing tourism knowledge: a review. *Tourism Review*. 2018. Vol. 73. Pp. 507-520.
5. Chaisawat M. Travel and Tourism Education in Thailand. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*. 2005. Vol. 5. Pp. 197-224.
6. Okumus F., Yagci O. Tourism Higher Education in Turkey. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*. 2005. Vol. 5. Pp. 89-116.
7. Lam T., Xiao H. Challenges and constraints of hospitality and tourism education in China. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*. 2000. Vol. 12/5. Pp. 291, 295.

Пікас О.Б.

професор,

Національний медичний університет

імені О.О. Богомольця

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ФТИЗИАТРІЇ У НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ

Сучасні аспекти викладання фтизіатрії у Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця спрямовані на підвищення якості знань і мотивації майбутніх лікарів та їх клінічного мислення. Покращення медичної освіти на кафедрі фтизіатрії та пульмонології досягається різноманітними формами і технологіями навчання (демонстрація хворих та їх курація, ситуаційні задачі, учбові фільми, клінічні лекції), що сприятиме розвитку особистості майбутніх лікарів.

Навчання студентів у вищих медичних закладах України у сучасних умовах відбувається за кредитно-модульною системою та спрямоване на підвищення якості знань і мотивації майбутніх лікарів до отримання освіти, щоб стати висококваліфікованим спеціалістом із бажанням до самовдосконалення. Викладання фтизіатрії у Національному медичному університеті (НМУ) імені О.О. Богомольця поєднує класичну організацію системи навчання та інноваційні технології [2], що створює можливість самостійного навчання з відкритим доступом до інформаційних ресурсів [1], адже ми повинні сформувати творчого фахівця, здатного до саморозвитку і самоосвіти.

Мета організації навчального процесу на кафедрі фтизіатрії та пульмонології у сучасних умовах – це підготовка спеціалістів (майбутніх лікарів) з якісними професійними знаннями, які мають навички клінічного мислення.

Методи навчання впливають на рівень знань студентів. При постановці діагнозу необхідно враховувати дані суб'єктивного і об'єктивного обстеження хворого, результати функціональних, інструментальних і лабораторних методів досліджень. Розвивати клінічне мислення у студентів вищого медичного навчального закладу можна застосовуючи такі форми навчання: демонстрація хворих та їх самостійна курація, ситуаційні задачі, аналіз медичних карт стаціонарних та амбулаторних хворих, учбові фільми, клінічні лекції. Використовуються також семінари-дискусії, наукові семінари, ділові ігри.

Будь-які знання в медицині розвиваються – виникають нові методи діагностики, профілактики й лікування. Сучасний рівень знань лікаря базується на розумінні патологічних процесів в організмі людини на клінічному, клітинному і молекулярно-генетичному рівнях. При постановці діагнозу студент повинен вміти враховувати і аналізувати дані суб'єктивного та об'єктивного обстеження хворого, результати функціональних, інструментальних і лабораторних методів досліджень та проведення диференційної діагностики.

На кафедрі фтизіатрії та пульмонології НМУ імені О.О. Богомольця впроваджуються комп'ютерні технології, що відкриває широкі можливості для підвищення рівня знань студентів. На кафедрі викладачі

використовують також ділові ігри та інтерактивні засоби (для відображення матеріалу), що перетворює традиційне заняття в інтерактивне.

Одна із форм інтерактивного навчання є розбір клінічної ситуаційної задачі, у якій приймає участь кожен студент індивідуально. Клінічні ситуаційні задачі розвивають у студентів навички оцінки симптоматики захворювання (на основі окремих симптомів), виділення основного клінічного синдрому, постановки попереднього діагнозу, складання плану обстеження та лікування. Кожен студент аналізує ситуаційну задачу, в процесі чого об'єктивно оцінюється його клінічне мислення.

Особливе значення займає набуття практичних навичок, оскільки майбутній лікар повинен не тільки більше знати, але і вміти. Оволодіння практичними навичками та вміння їх застосовувати на практиці повинно відбуватися при залученні пацієнтів.

Студенти забезпечуються рентгенограмами, методичними розробками, професійними алгоритмами, джерелами медичної літератури. Часто використовуються проекційне обладнання та комп'ютерна техніка (відеофільми, відеолекції) для того, щоб кожен студент міг отримати якісні професійні знання та навички клінічного мислення.

У сучасних умовах важлива роль відводиться питанням викладання принципів етики і деонтології лікаря та прав хворого, що сприяє взаємопорозумінню між хворим і лікарем та підвищує отримання якісних знань.

Навчання студентів на кафедрі фтизіатрії та пульмонології у сучасних умовах спрямоване на підвищення якості знань і мотивації майбутніх лікарів до отримання освіти. Застосування різних форм навчання (традиційних, інтерактивних) сприяють розвитку особистості майбутніх лікарів та висококваліфікованих спеціалістів.

Список використаних джерел:

1. Всемирная конференция по высшему образованию: Новая динамика высшего образования и научных исследований для изменения и развития общества (ЮНЕСКО, Париж, 5-8 июля 2014 года): Коммюнике // Высшее образование в России. – 2014. – № 11. – С. 41-48.

2. Сазонов В.А. Индивидуально-ориентированная организация учебного процесса как условие модернизации высшего образования / В.А. Сазонов // Высшее образование в России. – 2015. – № 4. – С. 10-24.

Садовенко С.Г.

аспірантка,

Науковий керівник: Локарєва Г.В.

*доктор педагогічних наук, професор,
Запорізький національний університет*

ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ ТА РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТЕХНІЧНИХ КОЛЕДЖІВ

Проблема розвитку психолого-педагогічної компетентності викладача технічного коледжу стає надзвичайно актуальною в умовах комплексного реформування всього освітнього простору України. В червні 2019 року був підписаний закон Про фахову передвищу освіту, який визначає місце, значення та статус коледжів на сучасному етапі освіти. Велика увага в новому законі приділяється питанню забезпечення якості фахової передвищої освіти. Як одна з умов цього процесу є визначення та послідовне дотримання вимог щодо компетентності педагогічних (науково-педагогічних) працівників та безперервний професійний розвиток персоналу [1]. Тому навчально-методична, науково-методична робота в коледжі повинна бути організована таким чином, щоб забезпечувати можливість для постійного розвитку психолого-педагогічних компетентностей викладача, його професійного зростання та самовдосконалення.

Однією з пріоритетних цілей вдосконалення системи системи підвищення кваліфікації педагогів є принцип доступності методично-освітніх послуг та орієнтація на індивідуальні потреби кожного викладача. Серед шляхів вирішення поставлених завдань, на думку В.В.Олійника, доцільно вважати повномасштабне впровадження в процес підвищення кваліфікації педагогічних працівників сучасних комп'ютерних технологій навчання [2, с. 363].

Сучасна освіта має потребу у забезпеченні високої якості освітніх результатів за рахунок пошуку внутрішніх резервів самої системи, передусім використання інноваційних технологій. Виключна роль у вирішенні цих задач належить викладачам та їх рівню психолого-

педагогічної компетентності. Як вважає Мухамедина Є.Ж., професійний розвиток педагога – це безперервний процес і результат свідомого, якісного перетворення себе як суб'єкта професійно-педагогічної діяльності та становлення професійного потенціалу [3, с. 217].

Все це неможливо без врахування реалій сьогодення, а саме інформатизації суспільства, сфер науки та освіти. В цьому контексті забезпечення взаємодії між учасниками освітнього процесу – викладачами, методистами, членами адміністрації є однією з головних задач. Існує чимало прикладів щодо вирішення цієї проблеми, але ми вважаємо, що використання сайту-навігатора та сайту-портфолію може бути тією організаційно-педагогічною умовою, що зробить роботу і методиста, і викладача більш ефективною. Розглянемо на конкретних прикладах сфери застосування такої форми роботи.

В освітянському інтернет-середовищі останнім часом набули популярності різноманітні навчальні курси, що знайомлять слухачів із сучасними формами роботи з електронними ресурсами, їх застосуванням в подальшій педагогічній діяльності. Вже декілька років працює в цій сфері Антоніна Букач [4], пропонуючи для всіх бажаючих безкоштовні курси щодо вивчення можливостей Google-сервісів. Програма курсів доволі складна та насичена, вимагає багато часу, уваги та зосередження і не всі з тих, хто зареєструвався на курси, їх успішно закінчують. Проте результат виправдовує кількість витрачених зусиль, оскільки сфера застосування набутих знань та вмінь величезна. Звичайно, було б дуже добре, якби всі викладачі, які тільки починають свою педагогічну діяльність, мали б сертифікат про закінчення аналогічних курсів. Проте навіть якщо таких знань ще нема, можна рекомендувати вивчення роботи певних форм, конкретних прийомів, для чого провести відповідні тренінги або вебіари. В квітні 2019 року на базі Індустріального коледжу ДВНЗ УДХТУ було проведено обласний вебінар, присвячений використанню Google-сервісів в організаційній, освітній, науково-методичній роботі педагогічних працівників коледжу. Спікери презентували власний досвід застосування різноманітних форм, програм, засобів в своїй роботі. Високий рівень проведення заходу та актуальність проблеми мали наслідком проведення аналогічного вебінару спікерами коледжу в Кривому Розі, для колег з Івано-Франківської області, для

онлайн-участі в педагогічній конференції в місті Нікополь. На вересень 2019 року вже заплановано проведення онлайн-вебінарів для педагогічних працівників коледжів та технікумів з інших регіонів України. Ці факти говорять про те, що неможливо організувати якісну науково-методичну роботу в коледжі, не враховуючи реалій та вимог сьогодення. Тому одним з найзручніших прийомів для оптимізації науково-методичної роботи в коледжі є створення сайту-навігатора або сайту-портфоліо, який може виконувати функцію віртуального методичного кабінету, систематизувати результати роботи, зробити інформацію доступною та зручною, забезпечуватиме зворотній зв'язок.

Для створення сайту-навігатора необхідно мати електронну пошту Gmail, оскільки сайт створюється через власний аккаунт Gmail на Google-диску. Ця послуга є безкоштовною, не вимагає в подальшому оплати за користування сервером, тому цілком доступна. Є цікаві дослідження науковців та викладачів-практиків щодо переваг та недоліків таких сайтів, але ми вважаємо, що для тієї ролі, яку сайт повинен відігравати, його технічних можливостей достатньо. На прикладі сайту-навігатора «Методична робота» ознайомимось з його основними розділами та системою роботи з ним.

Кількість сторінок на сайті-навігаторі необмежена, тому адміністратор сам визначає їх необхідну кількість. Наприклад, сторінки можуть бути такими: «Головна», «Календар», «Увага!», «Атестація педагогічних працівників», «Підвищення кваліфікації», «Школа педагогічної майстерності», «Нормативні документи», «Наші здобутки», «Методична консультація» тощо. На наш погляд, дуже багато часу, зусиль, паперів можна зекономити, якщо покласти на такі сайти частину організаційної роботи. Наприклад, на сторінці «Увага!» ми розміщуємо оголошення, якесь термінове повідомлення. Сторінка «Нормативні документи» знайомить з діючими положеннями коледжу з використанням різних шрифтів, фону, оформлення. Сторінка семінару «Школа педагогічної майстерності» демонструє нам орієнтовну тематику засідань, поради початкуючим викладачам. На сторінці «Наші здобутки» публікуються вітання колегам стосовно їх професійних успіхів, фото-звіти з цікавих освітніх заходів в нашому закладі. Цю сторінку можна дещо розширити, додаючи, наприклад, зображення значущих сертифікатів, грамот

викладачів, які демонструють науково-методичну активність колективу. Тобто кожна сторінка сайту містить необхідну інформацію з певної сфери діяльності викладача та забезпечує поінформованість стосовно вимог до його роботи, дозволяє планувати своє підвищення кваліфікації і роботу взагалі, інформує про майбутні заходи та події в колективі. Дуже цінною є можливість зворотного зв'язку: за необхідності молодий за досвідом викладач може поставити питання методисту та отримати на нього кваліфіковану відповідь.

Дуже корисною є функція «копіювати посилання на опублікований сайт», яка дозволить додавати підписчиків на сайт. Коли відкривається комусь доступ на сайт-портфоліо або сайт-навігатор, адміністратор визначає, які дії ця особа може застосовувати на його сайті: тільки перегляд або перегляд з редагуванням.

Використання сайту-навігатора в методичній роботі коледжу має багато переваг перед традиційними формами. Безумовно, використання інтернет-сайтів взагалі в організації роботи освітнього закладу вже давно не є новиною. Існують багато цікавих досліджень стосовно сфери застосування, ефективності, перспективності використання в подальшому щодо таких засобів. Проте не кожний методист може дозволити собі утримувати власний сайт, а використання офіційного сайту, скажімо, коледжу в таких цілях не дуже зручно, функціонально і взагалі доцільно. По-перше, багато інформації стосовно науково-методичної роботи не розраховано на загальний доступ та широке користування. Сайт-навігатор дозволяє окреслити коло колег, які будуть мати доступ до цього сайту, будь-хто сторонній не має змоги зайти на такий сайт або використовувати якимось чином викладену там інформацію. Дуже важливою є можливість систематизувати накопичений досвід науково-методичної роботи в коледжі та постійно оновлювати його наповнення, корегувати структуру, зміст сайту, додавати нові розділи тощо в залежності від освітніх та професійних потреб. Такий сайт гнучкий у застосуванні, його легко можна переформатувати, щось видалити або додати. Другою суттєвою перевагою сайту-навігатора є можливість зворотного зв'язку з колегами та адміністрацією, що сприяє формуванню конструктивного педагогічного діалогу. Особливо це важливо в роботі з викладачами, чия

педагогічна діяльність тільки починається і потребує пильної уваги з боку методиста. Тому однією з організаційно-педагогічних умов підготовки та розвитку психолого-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін технічних коледжів є, на наш погляд, використання сайту-навігатора, що присвячений методичній роботі, який буде виконувати додаткову інформаційну, організаційну функції, надавати можливість індивідуальної консультаційної допомоги on-line.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про фахову передвищу освіту // Розділ IV (п.6): Забезпечення якості фахової передвищої освіти.
2. Олійник В.В. Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти. – Київ, 2003. – 594 с.
3. Мухамедина Э.Ж. Организационно-педагогические условия подготовки преподавателей военных вузов к профессиональной деятельности // Вестник Оренбургского Государственного университета. – 2015. – № 11(186). – 217 с.
4. URL: <https://www.youtube.com/channel>

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Богданов Є.П.

*начальник навчально-методичного центру
цивільного захисту та безпеки життєдіяльності
Херсонської області,
полковник служби цивільного захисту*

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИМ ЦЕНТРОМ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Останніми роками Україна продовжує шлях реформування більшості галузей суспільного життя. В 2017 році було схвалено Стратегію реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Разом з тим, починаючи з 2014 року, відбулися основоположні зміни в законодавчій, нормативно-правовій базі, що регулює діяльність у сфері цивільного захисту. Суттєві зміни відбулися як у організаційній структурі навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, так і у змісті та формах організації навчального процесу з функціонального навчання.

Тож керівництво Центру потребує нових підходів до здійснення управлінської діяльності, швидкого переорієнтування у реалізації змісту програми функціонального навчання.

Організація управління, по-перше, визначає місце та роль кожного члена педагогічного колективу у досягненні цілей; по-друге, забезпечує ефективну взаємодію в процесі досягнення мети; по-третє, створює систему необхідних при цьому організаційних відносин. Керівники навчально-методичних центрів сфери цивільного захисту виконують у своїй діяльності функції менеджерів по управлінню навчальною установою. Отже й застосування принципів освітнього менеджменту як комплексу методів, організаційних форм та технологічних прийомів

управління освітнім процесом, спрямоване на підвищення його ефективності.

У сучасному менеджменті розглядають чотири функції: планування, організацію, мотивацію, контроль

Планування – передбачає визначення мети, головних напрямків та засобів їх досягнення. Плани роботи Центру передбачають поступове, поетапне і безперервне просування до вирішення визначеного кола завдань. Продуманий, конкретний, з близькою, середньою та віддаленою перспективою план роботи є документом який відображає систему діяльності колективу. Приступаючи до планування навчального процесу, керівники Центру здійснюють аналіз результатів минулого навчального року, вивчають всі нормативні та керівні документи, вказівки та рекомендації вищих інстанцій, а також зауваження і пропозиції слухачів та керівного складу цивільного захисту органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і об'єктів господарської діяльності щодо покращення комплектування груп та вдосконалення навчального процесу.

Особливістю планування діяльності Центру є обов'язкова участь у цих заходах усіх членів педагогічного колективу та адміністрації. Кожний викладач та адміністратор має можливість впливати на розвиток навчального процесу, його напрямок та якість.

Організація – включає в собі створення структури Центру та забезпечення взаємодії і координації підрозділів Центру для досягнення мети. Функція організації управління передбачає знання мотивів, потреб, інтересів, співпрацю викладачів та слухачів, адміністрації з колективом. В цьому враховуються не тільки економічні, але і психологічні аспекти, створення внутрішнього спонукання працівників Центру до співпраці. При цьому важливим є розвиток індивідуального потенціалу кожного працівника. Розподіл обов'язків між працівниками в межах підрозділів відбувається з врахуванням особистісних якостей педагогів, їх індивідуальних пріоритетних методів та способів роботи тощо.

Контроль обов'язків – компонент управлінської діяльності. Контроль включає визначення відповідності фактично досягнутих результатів запланованим та внесення коректив у роботі Центру. Контроль спрямовано на забезпечення стабільності, оптимальності функціонування Центру та переведення його на більш високий якісний

рівень. Контроль є процесом, що забезпечує досягнення поставленої мети шляхом порівняння фактичного стану роботи системи з бажаним. Функція контролю в Центрі поєднуються з плануванням. Адже метою контролю в тому числі є створення системи планових документів, які визначають зміст та певний порядок дій з врахуванням існуючого стану справ. Планування дає змогу виявити проблеми, що існують, і намітити необхідні заходи для їх подолання у майбутньому.

З метою забезпечення вимог законодавства щодо осучаснення змісту програми функціонального навчання в Центрі забезпечується залучення викладачів та майстрів виробничого навчання до удосконалення навчальних програм та процесу навчання. І хоча програми (стратегія і принципи) знаходяться поза компетенцією викладача, їх успішна реалізація (тактика) залежить від визначення доцільних обсягів матеріалу до кожного заняття, обмежень, послідовності вивчення, оцінки та уточнення навчальної програми за допомогою тестів і особистого досвіду. Концепція освітнього менеджменту дозволяє викладачам та майстрам виробничого навчання корегувати навчальні програми відповідно до підбору слухачів, запитів керівництва суб'єктів господарювання та слухачів, вдало обирати раціональні методи, експериментувати з ними.

Наступний напрямок менеджменту в діяльності викладача та майстра виробничого навчання – інформація та комунікація. Викладач та майстер виробничого навчання – фігура, яка визначає вирішення проблем організації навчального процесу в Центрі. Обов'язкова умова цього – постійна висока інформованість, володіння результатами новітніх досліджень психолого-педагогічної науки, присвячених удосконаленню технологій навчання, виховання та розвитку. Все це вимагає від викладача та майстра виробничого навчання постійного удосконалення професіоналізму, підвищення рівня загальної культури.

Саме від дотримання відповідності всіх означених чинників залежить розвиток та якісне управління діяльністю навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Стратегії реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій: Розпорядження Кабінету Міністрів України від від 25 січня 2017 р. № 61-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/61-2017-%D1%80> (дата звернення: 20.08.2019).
2. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу з функціонального навчання: Наказ МВС від 21.10.2014 № 1112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1398-14> (дата звернення: 20.08.2019).
3. Програма функціонального навчання у сфері цивільного захисту НМЦ ЦЗ та БЖД Херсонської області, 2018 р.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Кондратова М.В.

здобувач,

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЗМІСТУ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Радикальні зміни щодо сутності і змісту праці форсуються техногенною цивілізацією, сучасної стадією науково-технічного прогресу, де починають домінувати інші технології, автоматизація, роботизація, комп'ютеризація виробництва. В контексті постіндустріального суспільства, в плані осмислення питань, викликаних таким поворотом, проблема трудової діяльності отримує нове звучання, так як починають реалізовуватися, насамперед, цінності інформатизації, гуманізації, особистісної залученості в соціально-трудова та культурологічні процеси [3].

Фундаментом постіндустріального суспільства є цінність праці. Під працею зазвичай розуміється «доцільна діяльність людини, спрямована на створення матеріальних і духовних благ» [9, с. 156]. Людина працює не тільки заради примноження матеріального добробуту, а й заради духовного. Американський публіцист і політичний аналітик Ф. Фукуяма вважає, що суспільне визнання для людини постіндустріального суспільства набуває все більшої значущості [11, с. 142-159]. Ціннісне ставлення до праці є важливою складовою змісту виховання особистості. Воно передбачає усвідомлення соціальної значущості праці, розвинену потребу в трудовій активності, ініціативність, схильність до підприємництва; розуміння економічних законів і проблем суспільства та засобів їх розв'язання, готовність до творчої діяльності, конкурентоспроможності й самореалізації за умов ринкових відносин, сформованість працелюбності [8, с. 9].

Нині існують різноманітні тенденції щодо ціннісних орієнтацій студентської молоді у сфері праці. Нині праця розглядається студентською молоддю як засіб існування і досягнення намічених цілей. Зміни в ціннісних трудових орієнтаціях в свідомості студентів показують необхідність формування нового ставлення до праці, адекватного соціально-економічного розвитку держави, яке стимулювало би творчу активність та ініціативи молоді та нові форми самоствердження у праці, інтеграції молодих людей в усі сфери суспільного життя [6].

У дослідженнях Є. Клімова, В. Сержантова, В. Шадрікова та інших ціннісні орієнтації виступають як важливий механізм регуляції діяльності. Найбільш яскраво ця роль системи ціннісних орієнтацій виявляється стосовно професійної діяльності. Для кожної визначеної професійної групи характерний свій зміст діяльності, своя система цінностей [2, с. 5]. Ставлення до праці має виключно важливий соціальний зміст і визначає працю в сукупній структурі в даному суспільстві. Для правдивого розуміння суті ставлення до праці необхідно, перш за все, осмислення ролі самої праці в житті людини і суспільства. Впливаючи на навколишнє середовище і змінюючи його, люди, спонукувані все зростаючими потребами, розвивають здібності до праці, збагачують свої знання, розширюють сферу своєї трудової діяльності [4].

Процес виховання ціннісного ставлення до праці набуває особливого значення в умовах сучасного суспільства та потребує створення необхідних педагогічних умов, які забезпечать ефективність цього процесу. Правильно організований процес сприяє формуванню таких рис особистості, як працьовитість, сумлінність, акуратність, виховує вміння переборювати труднощі, допомагає розвивати енергію, активність, наполегливість, цілеспрямованість, переборює ліню, апатію, пасивність [5, с. 40].

Мета трудової діяльності реалізується в результатах праці, які можуть збігатися або не збігатися з метою, тобто образом, моделлю. Тому ефективність праці оцінюється параметрами результатів – кількісними і якісними показниками. Найважливішими з них є продуктивність, якість, надійність, які великою мірою залежать від трудового потенціалу працівника. Слід розрізняти соціальний та функціональний зміст праці. Соціальними є доцільність діяльності працівника, мотивація, ставлення до праці на суспільному (як до професії, виду діяльності) та

індивідуальному (як до конкретно виконуваної роботи) рівні. Ставлення до праці – це об'єктивне явище, воно залежить від ступеня розвитку виробничих відносин; інші – що це суб'єктивне якість людини, факт його свідомості; треті – що це суперечливе єдність об'єктивного (потреб, інтересів, умов праці) і суб'єктивного (світогляду, життєвої позиції, волі, характеру, настрою) [4]. Ставлення до праці – це емоційно-вольова установка особистості на працю, тобто вираження її позиції. Залежно від змісту і характеру праці переважає ставлення до неї, як до засобу, що забезпечує існування, чи як до нагальної життєвої потреби [10].

Залежно від змісту і характеру праці переважає ставлення до неї, як до засобу, що забезпечує існування, чи як до нагальної життєвої потреби. Ставлення до праці може бути як до: суспільно важливої цінності, що виражає місце трудової діяльності в загальній системі цінностей суспільства та особистості; конкретного виду трудової діяльності, професії, що має певний суспільний статус і престиж; конкретної роботи з урахуванням змісту та умов праці, потреб і мотивів, зв'язаних з даною роботою, на даному робочому місці, у даній виробничій організації. Таке ставлення поєднує орієнтацію трудової поведінки, реальну поведінку, оцінку працівниками трудової ситуації (вербальну поведінку). Об'єктивними показниками ставлення до праці є показники, що характеризують рівень відповідальності, сумлінності, ініціативності та дисциплінованості. Суб'єктивними показниками ставлення до праці є загальне задоволення чи незадоволення працею та її умовами — заробітною платою, змістом праці, взаємовідносинами з керівником та колегами, виробничими умовами тощо [10].

Варто наголосити, що виховання справжнього ціннісного ставлення до праці пов'язане саме з усвідомленням її суспільної цінності і практичного значення. Адже у житті праця виконується не тому, що приваблива, а заради досягнення суспільно значущого результату [7].

Праця є одним із важливих чинників виховання особистості. Вона не лише виховує, а й розвиває нас, як особистість, а розуміння цінності праці робить людину людиною. Ціннісне ставлення до праці є важливою складовою змісту виховання особистості. Воно передбачає усвідомлення значущості праці, розвинену потребу в трудовій активності, ініціативність, схильність до діяльності. Певні аспекти виховання

позитивного ставлення до праці знайшли відображення в працях філософів, соціологів, психологів та педагогів. Вони вважали, що праця – головний вихователь і розкривали зміст трудового виховання, як основи у формуванні ціннісного ставлення до праці [5, с. 39].

Дослідження останніх років свідчать про серйозні зміни ціннісної свідомості нашого суспільства в цілому, а головним чином студентства як невід’ємної його складової [1]. Зауважимо, що система ціннісних орієнтацій особистості студента вибудовується впродовж тривалого часу в процесі навчання, спілкування, під впливом ЗМІ, глобальної мережі інтернет тощо.

Список використаних джерел:

1. Бабенко Н. Б. Соціологічна інтерпретація результатів дослідження ціннісних орієнтацій студентської молоді в Україні. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2013. Вип. 30. С. 192–198. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apitphk_2013_30_30
2. Бех І.Д. Виховання підростаючої особистості на засадах нової методології. *Педагогіка і психологія*. 1999. № 3. С. 5–14.
3. Блажиевская Г.А. Труд как социально-культурная ценность 24.00.01. Казань, 2007. 174 с.
4. Зиятдинов Р.Н. Отношение к труду как ценности : дис. ... канд. филос. наук : 09.00.11. Пермь, 2004. 146 с.
5. Іващенко Ф.І. Праця і розвиток особистості школяра. Київ : Либідь, 1986. 250 с.
6. Лапина Т.А. Управление отношением к труду в организации : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05. Омск, 2005. 239 с.
7. Пасічна Т.С. Виховання в учнів ціннісного ставлення до праці у процесі соціально значущої діяльності. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...
8. Пашков О.Г. Праця як засіб виховання. *Педагогіка*. 1992. № 7–8. С. 3–10.
9. Саакян А.К. Социокультурная обусловленность ценности труда. *Вестник КРСУ*. 2011. Том 11, № 2. С. 156.
10. Ставлення до праці і проблеми мотивації трудової діяльності. URL: <https://buklib.net/books/26617/>
11. Фукуяма Ф. Доверие. Социальные добродетели и создание благосостояния. Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / Под ред. В.Л. Иноземцева. Москва : Academia, 1999. С. 142–159.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Чорноус О.В.

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,

Інститут педагогіки

Національної академії педагогічних наук України

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ І РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

В світлі реалізації сукупності особистісних здібностей кожного учня та формування мотивації і розвитку пізнавальних здібностей в навчально-виховному процесі, можна виокремити принцип вибору індивідуальної освітньої траєкторії і розвитку пізнавальних здібностей учнів за допомогою використання мультимедійних технологій в умовах профільного навчання. Даний принцип визначається як право учня на свідомий і узгоджений з педагогом вибір основних компонентів власної освіти, до яких відносять: особистісний зміст навчання, індивідуалізовані цілі, завдання, темп, форми, методи, системи контролю, оцінювання тощо. Роль вчителя в умовах створення і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії і розвитку та формуванню мотивації пізнавальних здібностей учнів за допомогою використання мультимедійних технологій в умовах профільного навчання полягає, зокрема, у «озброєнні» учня «необхідним діяльнісним інструментарієм». Це означає, насамперед, уміння ставити мету, свідомо обирати спосіб її досягнення, складання власних елементів освітньої траєкторії за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. Певна річ, що вибір і творчий пошук у навчально-виховному процесі має креативний характер і включає створення власного світосприйняття, формування чіткої життєвої позиції, уміння аналізувати інформацію і формувати особисту точку зору. У зв'язку з цим одним із напрямів організації навчально-виховного процесу в школі має бути діагностика

та розвиток загальнонавчальних компетентностей учнів, вивчення їх пізнавальних можливостей, організацію психолого-педагогічного супроводу процесу формування та розвитку їх пізнавальних мотивів та інтересів, що вимагає впровадження диференційованого підходу у навчанні для підвищення мотивації в умовах профільного навчання. Значну роль у забезпеченні процесу формування цих якостей можуть відігравати мультимедійні технології навчання. Мультимедійна візуалізація ефективно забезпечує реалізацію різноманітних методів, прийомів і технік, які можуть бути використані як на заняттях з інваріантних навчальних предметів, так і на курсах за вибором і спецкурсах в умовах профільного навчання. Інтерес, як зазначають психологи – це мотиви особистості, що виражають особистісну спрямованість на пізнання певних об'єктів або явищ життя й визначають разом з тим її більш-менш постійну схильність до певних видів діяльності. Під формуванням мотивації і розвитку пізнавальних здібностей учнів засобами мультимедійних технологій в умовах профільного навчання розуміємо систему знань, умінь та досвіду самостійної навчальної діяльності учнів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, сформованих на основі позитивної мотивації та емоційно-цільового ставлення до навчання [1; 2; 3; 4]. Формування мотивації і розвитку пізнавальних здібностей та загальнонавчальні компетентності вважаємо комплексними, які включають досвід здійснення різних видів навчальної діяльності, необхідних учням для самостійного оволодіння знаннями за допомогою засобів мультимедійних технологій в умовах профільного навчання.

Умовою й результатом сучасного навчання є наявність в учнів бажання і здатності самостійно вчитися, шукати в різних джерелах інформацію і застосовувати нові знання, виробляти вміння діяти, прагнути творчості та саморозвитку в умовах профільного навчання та за допомогою мультимедійних технологій як складника навчально-методичного комплексу для формування мотивації і розвитку пізнавальних здібностей учнів. Ефективності цього процесу має сприяти створення ситуації успіху. Вибір інтересу як індивідуально-типологічної особливості людини заснований на відомих його властивостях. Пізнавальний інтерес розширює й поглиблює знання, уміння й навички

людини в тій області, що цікавить; активізує і формує пізнавальні процеси й творчість особистості; забезпечує емоційне задоволення, що спонукує до тривалих занять діяльністю, що цікавить людину.

До дидактичних особливостей процесу диференціації навчання можна віднести впровадження групових форм навчання. Навчальні групи створюються на основі врахування так званих типологічних ознак, які визначаються педагогами-дослідниками в залежності від дидактичної мети здійснення процесу диференціації. До таких ознак можна віднести наступні: успішність, самостійність, навчальні здібності, пізнавальні інтереси, навчальні мотиви й ставлення до навчання, темп навчання, навченість, навчальні уміння, темперамент, побажання тощо. Ми пропонуємо створювати в класі з кожного навчального предмета ініціативну групу учнів, які цікавляться даним предметом і розширюють свої знання позанавчальною програмою засобами мультимедіа, інформаційно-комунікаційними технологіями в освіті тощо. Для них створюється ситуація успіху, вони стають організаторами у малих навчальних групах і керують навчанням учнів, які мають різний рівень успішності з даного предмета і не проявляють особливої зацікавленості. Організатори керуючи роботою групи в процесі виконання навчальних завдань, формування мотивації і розвитку пізнавальних здібностей шліфують та удосконалюють основні структурні етапи навчальної діяльності як своєї так і членів малої групи використовуючи засоби мультимедійних технологій та інформаційно-комунікаційні технології в умовах профільного навчання. З погляду основного принципу вітчизняної психології – єдності свідомості й діяльності – щоб навчити учнів вчитися, треба дати їм знання того, як раціонально організувати й здійснити свою навчальну діяльність і надати можливість застосувати ці знання на практиці. Тому формування мотивації і розвитку пізнавальних здібностей учнів засобами мультимедійних технологій та інформаційно-комунікаційними технологіями знаменує перехід від традиційної декларації «уміння вчитися» до реального засвоєння учнями цілісної системи методів пізнання в умовах профільного навчання. Знання здобуваються й проявляються тільки в діяльності, за вміннями й навичками завжди знаходиться дія з певними характеристиками; результат навчальної діяльності – розвиток учня, якісні зміни в його психіці.

Список використаних джерел:

1. Васьківська Г.О. Дидактичні умови реалізації інтерактивних технологій навчання у процесі формування у старшокласників системи знань про людину / Г.О. Васьківська // Молодь і ринок. – 2013. – № 1(96). – С. 18–22.

2. Заболотний В.Ф. Впровадження мультимедіа під час вивчення методики навчання фізики: збірник наукових праць. Педагогічні науки. Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. Вип. 43. С.392-399.

3. Трубачева С.Е., Черноус О.В. Метапредметна діяльність старшокласників в умовах профільного навчання // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – 2016. – Випуск 1(38). – С. 298-302.

4. Трубачева С.Е. Формування навчальних компетентностей в умовах професійно зорієнтованого освітнього середовища навчального закладу [Текст] / С.Е. Трубачева, С.І. Трубачев // Педагогіка: традиції и інновації: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (г. Запоріжжє, 17-18 лютого 2017 г.). – Херсон : Издательский дом «Гельветика», 2017. – Ч. II. – С. 105-108.

Наукове видання

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: В. Удовиченко

Контактна інформація організаційного комітету:
73021, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 11.09.2019. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 6,05. Тираж 100. Замовлення № 0919/27.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Надруковано: Видавничий дім «Гельветика»
Україна, м. Херсон, вул. Паровозна, буд. 46-а
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.